

Vanhempien kokemuksia yhteisvanhemmuuden merkityksestä lapsen hyvinvoinnille

Veera Ollikainen-Lautamäki

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2022
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Ollikainen-Lautamäki, Veera. (2022). Vanhempien kokemuksia yhteisvanhemmuuden merkityksestä lapsen hyvinvoinnille. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 51 sivua.

Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää vanhempien käsityksiä siitä, millainen yhteisvanhemmuus tukee tai heikentää lapsen hyvinvointia. Tutkimuksen kohderyhmänä oli pariskunnat, joiden esikoislapsi oli haastatteluhetkellä noin puolitoistavuotias. Oppinäytetyö oli osa Suomen Akatemian rahoittamaa ”Yhteisvanhemmuuteen oppimassa: Vertaileva pitkittäistutkimus yhteisvanhemmuuden rakentumisesta vanhemmuuteen siirtymävaiheessa (CobaGloba)” -tutkimushanketta.

Tutkimusaineisto kerättiin lokakuussa 2020 puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Tutkimuksessa pilotoitiin samalla CopaGloba-tutkimushanketta varten laadittua haastattelurunkoa. Tutkimukseen osallistui yhteensä 8 pariskuntaa. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, eli oppinäytetyön aineisto koostuu yhteensä 16 haastattelusta. Aineisto analysoitiin laadullisen teoriaohjaavan analyysin menetelmin.

Pienenkin lapsen vanhemmat tunnistivat heidän vanhemmuutensa merkityksiä lapsen kannalta. Vanhemmat kokivat yhteisvanhemmuuden tukevan heidän lapsensa hyvinvointia silloin, kun vanhemmat olivat läsnä, heidän kasvatukselliset arvonsa olivat yhteneväisiä, ja he tukivat toisiaan lapsen kasvatuksessa. Myös lapsen yksilöllisen tarpeiden huomioiminen, perheen saama riittävä ulkopuolinen tuki ja turvallinen koti-ilmapiiiri lisäsivät lapsen hyvinvointia. Silloin, kun yhteisvanhemmuudessa oli vanhempien vähäistä läsnäoloa, toimimatonta vuorovaikutusta ja vanhempien arvot ja asenteet eriytyivät toisistaan, koettiin tämän heikentävän lapsen hyvinvointia. Myös vanhempien keskinäisen tuen puute ja vastuun jakamattomuus, perheen saama riittämätön ulkopuolinen tuki ja koronapandemia (Covid19) heikensivät

vanhempien mukaan lapsen hyvinvointia yhteisvanhemmuuden näkökulmasta tarkasteltuna.

Tutkittavat kokivat vanhemmuuden olevan jatkuvaa kasvua ja uusien toimintatapojen opettelua. Täydelliseen vanhemmuuteen ei tarvinnut yltää, vaan ennen kaikkea turvallinen sekä läsnä oleva vanhempi oli tutkittavien mukaan riittävä. Lisäksi vanhemmat korostivat, että tärkein tavoite heidän yhteistyössään oli lapsen paras, eli onnellinen ja tyytyväinen lapsi. Tulevaisuudessa olisikin tärkeä lisätä tietoisuutta toimivan yhteisvanhemmuuden merkityksestä lapsen hyvinvoinnille, sekä kannustaa vanhempia pyrkimään omannäköiseen, heidän perheelleen parhaiten sopivaan arkeen.

Asiasanat: yhteisvanhemmuus, hyvinvointi, pieni lapsi, lapsen hyvinvointi, pikkulapsiperheet

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

TIIVISTELMÄ.....	2
------------------	---

SISÄLTÖ	4
---------------	---

1 JOHDANTO.....	5
------------------------	----------

1.1 Yhteisvanhemmuus ja vanhemmuuteen siirtyminen.....	6
--	---

1.2 Pienen lapsen hyvinvointi	8
-------------------------------------	---

1.3 Yhteisvanhemmuuden yhteys lapsen hyvinvointiin.....	10
---	----

1.4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	14
---	----

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
--	-----------

2.1 Tutkimuskonteksti	15
-----------------------------	----

2.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu	16
--	----

2.3 Aineiston analyysi.....	18
-----------------------------	----

2.4 Eettiset ratkaisut.....	22
-----------------------------	----

3 TULOKSET.....	24
------------------------	-----------

3.1 Toimiva yhteisvanhemmuus lapsen hyvinvointia tukevana tekijänä ..	24
---	----

3.2 Toimimaton yhteisvanhemmuus lapsen hyvinvointia heikentävänä tekijänä	31
--	----

4 POHDINTA.....	36
------------------------	-----------

4.1 Yhteisvanhemmuuden laadun merkitys lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta tarkasteltuna	36
--	----

4.2 Tutkimuksen arviointi ja rajoitukset	40
--	----

4.3 Käytännön johtopäätökset	42
------------------------------------	----

LÄHTEET	45
----------------------	-----------

1 JOHDANTO

Koti lapsen kasvuympäristönä ja hyvinvoinnin lähteenä on saanut huomiota mm. vuonna 2020 alkaneen koronaviruspandemian vuoksi (Valtioneuvosto, 2021, 16). Vastuu hyvästä lapsuudesta onkin meillä aikuisilla, erityisesti lapsen vanhemmilla. Näkemyksemme hyvästä lapsuudesta voivat kuitenkin vaihdella (Tuukkanen, 2020, 7). Esimerkiksi hyvin toimivat perhesuhteet ovat osa turvallista lapsuutta. Näitä perhesuhteita voidaan edistää ja ylläpitää muun muassa onnistuneen yhteisvanhemmuuden keinoin (Newland, 2015, 9). Mielestäni on tärkeää pohtia yhteisvanhemmuuden vaikutusta lapsen hyvinvointiin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja uutisoinnissakin esille nostetun jaksamisen, sekä täydelliseen vanhemmuuteen pyrkimisen ihanteen (mm. Yle, 2022; Sorkkila & Aunola, 2019) vuoksi. Tänä vuonna voimaan astuva vanhempainvapaaudistus voi myös vaikuttaa vanhempien kotiin jäämiseen, tai työelämään palaamiseen liittyviin päätöksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021). Tällöin molemmat vanhemmat voivat olla enemmän läsnä lapsen arjessa ja kasvussa.

Tarkastelen tutkielmassani esikoislapsensa saaneiden vanhempien käsityksiä yhteisvanhemmuuden merkityksestä heidän lapsensa hyvinvointiin. Käsittelen myös vanhemmuuteen siirtymistä, sillä tuolloin yhteisvanhemmuus alkaa muotoutua ja rakentua. Vanhemmaksi tulo muuttaakin myös puolisoiden välistä suhdetta (Metz, Majdandzic & Bögels, 2016). Aiempien tutkimusten (mm. Feinberg, 2003; McHale & Rotman, 2007) valossa yhteisvanhemmuutta on tutkittu erityisesti vanhempien välisen kommunikaation ja vuorovaikutuksen näkökulmasta. Erityisesti laadullinen, pienen lapsen hyvinvointiin ja yhteisvanhemmuuteen liittyvä tutkimus on kuitenkin ollut vähäisempää. Koska lapsen hyvinvointi itsessään on laaja käsite, olen ottanut tarkasteluun pienten, alle 3-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin.

1.1 Yhteisvanhemmuus ja vanhemmuuteen siirtyminen

Yhteisvanhemmuudella (kansainvälisessä tutkimuksessa coparenting) tarkoitetaan sitä, miten vanhemmat kasvattavat lasta yhteistyössä keskenään (Feinberg, 2003). Yhteisvanhemmuudessa on siis kyse tavoista ja ajatuksista, joita vanhemmat yhdessä toteuttavat ja jakavat lapsen kasvatukseen liittyen. Näillä toimintatavoilla, kuten vanhemmuudessa ylipäänsä, on tavoitteena kasvatusvastuun ottaminen lapsesta (Sihvonen, 2016, 79). Terävä ja Böök (2019) mainitsevat eroperheiden kohdalla termin ”yhteistyövanhemmuus”. Tälläkin tarkoitetaan sitä, miten vanhemmat toimivat yhteistyössä lasta kasvattaen. Yhteistyövanhemmuuteen ja yhteisvanhemmuuteen liittyy oleellisesti hyvinvoinnin turvaaminen, vastuullisuus sekä yhdessä asioista keskusteleminen ja lasta koskevien päätösten tekeminen (Terävä & Böök, 2019). Tässä tutkielmassa käytän termiä yhteisvanhemmuus, joka kattaa edellä mainitut toimintatavat ja -mallit.

Yhteisvanhemmuutta voidaan tarkastella neljän osatekijän kautta, joita ovat tukeminen/väheksyminen, yhdenmukaisuus kasvatusasioissa, vastuun jakaminen ja perhevuorovaikutus (Feinberg, 2003, 101; Feinberg, 2002, 176). Tukeminen tai toisaalta väheksyminen näkyy siinä, miten vanhemmat tukevat ja kannustavat toisiaan lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Toinen osatekijä, eli yhdenmukaisuus kasvatusasioissa liittyy siihen, millaisia arvoja vanhemmat pitävät tärkeinä. Feinbergin (2002, 176) mukaan vastuun jakaminen kattaa kaiken lapsen liittyvän vastuun, kuten esimerkiksi raha-asiat, kotityöt ja rutiinit sekä lapsen hoidon. Perhevuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea perheen sisällä tapahtuvaa vuorovaikutusta, esimerkiksi tasapainoista kanssakäymistä lapsen ja molemman vanhemman välillä, koko perheen yhteisöllisyyttä sekä vanhempien välisen vuorovaikutuksen laatua (Feinberg, 2003, 107). Yhteisvanhemmuuden ytimessä on lapsen kasvatuksen jakaminen vanhempien kesken. Siihen ei Feinbergin (2003, 96) mukaan kuulu vanhempien keskinäinen, lapsen kasvatukseen liittymätön vuorovaikutus esimerkiksi taloudellisesta, juridisesta tai intiimistä näkökulmasta.

Jokaisen yksilön perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvät päätökset ja toiveet ovat erilaisia, ja niihin vaikuttavat myös muut tekijät yksilön omien valintojen lisäksi. Tämän vuoksi tarkastelen yhteisvanhemmuutta elämäntieteen (eng. Life Course Theory) näkökulmasta, sillä se huomioi myös yksilön ympärillä olevia tekijöitä. Elämäntieteen mukaan sekä yksilön että perheen eliniän aikana tapahtuu erilaisia muutoksia, jotka ovat aina sidottuna vallitsevaan aikaan, paikkaan sekä yksilön omiin käsityksiin (Allen & Henderson, 2016, 166; Baltes, 1987). Elämäntieteen määrääntyä jokaisella omanlaiseksi polukseen yksilön valintojen myötä. Ruoppilan (2014, 102) mukaan elämäntieteen onkin tyypillistä joustavuus. Allen ja Henderson (2016, 168–169) toteavat, että perheen jokaisen yksilön valintoihin ja päätöksiin vaikuttavat historialliset tekijät eli menneisyys, yhteiskunnassa tällä hetkellä vallitsevat ajatusmallit sekä yksilön omat näkemykset. Ensimmäisen lapsen odotus ja syntymä on suuri muutos yksilön elämäntieteen matkalla, jolloin siirrytään uuteen elämäntieteen vaiheeseen (Ruoppila, 2014, 110).

Vanhemmuuteen siirtyminen alkaa jo raskauden alkuvaiheessa tai lasta suunniteltaessa, ja se on yleensä odotettu, iloinen asia (Adamson, 2018, Kluwer, 2010). Samalla se kuitenkin vaatii uuteen rooliin astumista ja uudenlaiseen arkeen totuttelemista. Tämä vaikuttaa vanhempien keskinäiseen suhteeseen esimerkiksi kahdenkeskisen ajan vähenemisenä (Kluwer, 2010, 106; Malinen, 2011, 29). Lapsen syntymän myötä vanhempien välisen suhteen rinnalle tulee uudenlainen perhesuhde, jossa vanhempien lisäksi on uusi jäsen (McHale & Rasmussen, 1998, 41).

Uudenlaisen suhteen muotoutuminen on myös jokaiselle perheelle sekä vanhemmalle yksilönä omanlainen prosessi. Punamäki (2012, 95) toteaa, että vanhemmuuteen siirtyminen on sisäisen mielen maailman ja sosiaalisen, eli näkyvän todellisuuden kohtaamispaikka. Isyyden ja äitiyden, eli vanhemmuuden rakentuminen ja kiintymyssuhteen muotoutuminen lapseen alkaa jo odotusvaiheessa (Punamäki, 2012, 96). Samalla yksilöt pohtivat usein myös sitä, millaista heidän välinen yhteistyönsä ja vastuun jako tulee olemaan lapsen synnyttyä (McHale & Rotman, 2007).

Suomalaisessa yhteiskunnassa annetaan tukea molempien vanhempien osallisuuteen esimerkiksi vuonna 2022 voimaan astuvalla perhevapaaudistuksella. Uudistuksella tarjotaan isälle sujuvampaa mahdollisuutta jäädä kotiin lapsen kanssa (Hiilamo, 2021; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2021). Tarkoituksena on, että perhevapaat jakautuisivat tasaisemmin molempien vanhempien kesken. Tämä uudistus voi osaltaan tukea toimivaa yhteisvanhemmuutta, kun vanhempien väliselle yhteistyölle sekä vastuun jakamiselle luodaan suotuisat olosuhteet. McHalen, Kuersten-Hoganin ja Raon (2004, 222) mukaan hyvin toimivassa yhteisvanhemmuudessa vanhempien ei välttämättä tarvitse jakaa lapsen kasvatuksessa kaikkea tasan puoliksi, vaan neuvotella heille keskenään sopiva ja luonnollinen toimintakulttuuri.

1.2 Pienen lapsen hyvinvointi

Tässä tutkielmassa olen kiinnostunut yhteisvanhemmuudesta pienten lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Suttonin (2016, 94) mukaan tämän ikäisillä lapsilla tärkeimpiä hyvinvoinnin tukemisen osa-alueita ovat mm. kiintymyssuhteen muodostumisen ja lujittamisen tukeminen, yhteiseen tekemiseen (leikki, musiikki, liikkuminen) rohkaiseminen sekä itsesäätelyn kehittymisen tukeminen. Pieneen lapseen vaikuttavat monet tekijät hänen elinympäristössään, esimerkiksi päiväkotit, perhepiiri, sukulaiset ja muut läheiset sekä päivittäiset kontaktit (Lämsä, 2009, 96.). Kaikki lapsen kanssa läheisissä tekemisissä olevat aikuiset voivat osaltaan tukea lapsen kasvua mm. olemalla aidosti läsnä, kannustamalla tekemään ja liikkumaan, sanoittamalla tunteita ja tapahtumia, sekä näyttämällä itse esimerkkiä.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL, 2020) sekä Lammi-Taskulan ja Karvosen (2014, 13) mukaan hyvinvoinnilla tarkoitetaan esimerkiksi terveydellisiä, sosiaalisia ja aineellisia, eli materialistisia ulottuvuuksia. Materialistinen ulottuvuus kattaa mm. taloudellisen toimeentulon ja aineellisen

omaisuuden. Sen lisäksi hyvinvointia lisäävät esimerkiksi sosiaaliset suhteet, asuinolot sekä osallisuus ja omaan elämään vaikuttaminen (Lammi-Taskula & Karvonen, 2014, 13). Pulkkinen ja Fadjukoff (2018, 30) toteavat lapsen hyvinvoinnin olevan kokonaisuus, joka koostuu monista ”ulottuvuuksista”. Näitä ovat kasvuympäristö, merkittävät ihmissuhteet ja lapsen oma toiminta.

Hyvinvoinnin mittareita ovat fyysinen, sosiaalinen emotionaalinen, esteettinen, kognitiivinen, eettinen ja henkinen hyvinvointi. Fyysisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan terveyttä/sairastelevuutta, sosiaalisella hyvinvoinnilla taas suhteita muihin ihmisiin sekä vuorovaikutusta muiden kanssa. Emotionaalinen hyvinvointi koostuu tunne-elämän tasapainoisuudesta ja mielialasta. Esteettisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan halua ja kykyä luovaan toimintaan (esimerkiksi taiteeseen, leikkiin, peleihin), ja kognitiivisella hyvinvoinnilla oppimisen ja ajattelun taitoja. Eettinen hyvinvointi koostuu normien ja sääntöjen noudattamisesta sekä vastuullisesta suhteesta muihin ja ympäristöön. Henkisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan mm. luottavaista suhtautumista elämään ja tulevaisuuteen, uskoa itseen sekä identiteetin kehittymistä. (Pulkkinen & Fadjukoff, 2018, 32–36.). Hyvinvoinnin voidaan siis ajatella olevan moniulotteinen kokonaisuus, jota on lähestytty monista eri näkökulmista.

Lapsen hyvinvointia voidaan tarkastella myös laillisesta näkökulmasta. Suomalaisessa yhteiskunnassa lapsen huollon perusperiaatteena on turvata lapsen hyvinvointi ja kokonaisvaltainen kehitys lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioon ottaen. Lasta tulee kasvattaa niin, että hän saa osakseen hoivaa, hellyyttä ja ymmärrystä. Lisäksi lasta hoitavien huoltajien tulee kuulla lasta ja tukea hänen osallisuuttaan ja osallistumista lapsen ikätason mukaisesti. Lasta on myös suojeltava kaikelta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta (esim. alistaminen tai muu loukkaava kohtelu) ja hyväksikäytöltä. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 2019/190 § 1 ja § 4; LOS 1991; Pollari & Toivonen, 2021; Pulkkinen, 2018, 11).

Yksi tärkeä hyvinvointiin liittyvä tekijä on kiintymyssuhteen muodostuminen lapsen ja häntä hoivaavan aikuisen välille. Kiintymyssuhteella

tarkoitetaan vanhemman ja lapsen välillä olevaa tunnepitoista vuorovaikutussuhdetta (Bowlby, 1969, 194; Hautamäki, 2012, 30). Turvallisella kiintymyssuhteella tarkoitetaan sitä, että lasta hoivaava aikuinen vastaa tarkoituksen-, ja johdonmukaisesti lapsen tarpeisiin. Turvaton kiintymyssuhde muotoutuu silloin, kun aikuinen vastaa epäsensitiivisesti tai arvaamattomasti lapsen kommunikointiin, tai jättää tämän tunneilmaisut huomiotta (Hautamäki, 2012, 35–36.). Tällöin lapsesta voi tulla vetäytyvä, ja hänen voi olla vaikea luottaa aikuisiin. Kiintymyssuhteen turvaamiselle onkin oleellisinta, että perheen aikuisista joku on läsnä ja saatavilla lapsen tarvittaessa (Bowlby 1969, Lahikainen & Paavonen 2011, 93–95).

Esimerkiksi Pinto ja Figueiredo (2019) ovat tutkineet isän kiintymyssuhteen vaikutusta yhteisvanhemmuuteen odotus-, ja vauvaperheaikana. Tulosten perusteella vanhemman välttelevä kiintymyssuhde on yhteydessä mm. vähäisempään yhteisvanhemmuuden tukeen ja konflikteihin (Pinto & Figueiredo, 2019, 856). Vanhemman omat kokemukset voivat siis vaikuttaa yksilöön myös vanhemmuuteen siirryttäessä ja omia lapsia kasvattaessa. Sinkkonen ja Kalland (2003, 9) toteavat kiintymyssuhteen olevan tärkeä osa lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Ei kuitenkaan ole perusteltua väittää, että turvattomasti kiintynyt lapsi ei tulevaisuudessa voisi kiintyä keneenkään turvallisesti ja muodostaa hyviä ihmissuhteita (Sinkkonen & Kalland, 2003).

1.3 Yhteisvanhemmuuden yhteys lapsen hyvinvointiin

Yhteisvanhemmuutta on tutkittu pääasiassa vanhempien keskinäisen suhteen näkökulmasta (mm. Feinberg 2003; McHale & Rotman 2007). On kuitenkin olemassa tutkimusta siitä, miten toimimaton yhteisvanhemmuus ja siihen liittyvät tekijät voivat haitata pienen lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Vanhempien keskinäiset riidat tai yhteistyön toimimattomuus voivat heijastua negatiivisesti lapsen käyttäytymiseen tai sosiaalisiin taitoihin esimerkiksi emotionaalisenä turvattomuuden tunteena (Gallegos, Jacobvitz, Sasaki & Hazen

2018; Feinberg, Brown & Kan 2012; Nandy, Nixon & Quigley 2020.). Myös esimerkiksi odotusvaiheessa koetulla vanhempien ahdistuneisuudella on yhteys heikompaan yhteisvanhemmuuteen ja heikompaan lapsen hyvinvointiin (Metz ym., 2016, 576).

Waldfogel, Craigie ja Brooks-Gunn (2010, 91) toteavat, että puolisoiden kokema parisuhteen laatu sekä toisen tukeminen ovat yhteydessä heidän lapsensa hyvinvointiin. Vanhempien keskinäinen suhde heijastuu myös muihin perheenjäseniin ja kodin yleiseen ilmapiiriin. Mitä paremmin vanhemmat tulevat toimeen keskenään ja kokevat tyydytystä suhteessaan, sitä hyvinvoivempi lapsi on. Myös Galleos ja muut (2018) toteavat tutkimuksessaan, että yhteisvanhemmuuden laatu voi kehittyä paremmaksi äidin ollessa luottavainen isän vanhemmuuteen ja lapsen kanssa toimimiseen. Hyvin toimivat perhesuhteet edistävät lapsen hyvinvointia, ja erityisesti vanhempien väliset suhteet perheessä heijastuvat myös lapsen kehitykseen (Newland, 2015, 7).

Toimiva, tai toisaalta toimimaton yhteisvanhemmuus voi vaikuttaa myös lapsen kehitykseen. Nandy ja muut (2021) toteavat tutkimuksessaan, että esimerkiksi lapsen toiminnanohjaustaidot (adaptive functioning skills) ovat paremmat, kun perheen vanhemmat suhtautuvat positiivisesti toisiinsa vanhempina ja kasvattajina. Tällöin he myös ohjaavat lasta johdonmukaisesti ja hyvässä yhteistyössä. Lapsella on tutkimuksen (Nandy ym., 2021) mukaan myös korkeammat sosiaaliset taidot, jos erityisesti äiti suhtautuu positiivisesti kumppanin vanhemmuuteen. Altenburger, Lang, Schoppe-Sullivan, Kamp Dusch ja Johnson (2017, 234) toteavat negatiivisia tunteenpurkauksia saavilla alle 2,5-vuotiailla lapsilla olevan paremmat itsesäätelytaidot, kun vanhempien yhteistyö on sujuvaa. Vanhemmat, jotka ylläpitävät hyvää yhteisvanhemmuutta, voivat siis olla herkempiä antamaan tukea lapsen tunnekehitykselle (Altenburger ym., 2017). Waldfogelin ja muiden (2010, 92) mukaan myös erityisesti isän osallisuudella ja läsnäololla voi olla merkitystä lapsen kognitiiviselle sekä kielelliselle kehitykselle.

Aiempien tutkimusten valossa on todettu, että vanhempien kokema stressi tai ahdistuneisuus vaikuttavat negatiivisesti pienen lapsen kognitiivisten taitojen

kehittymiseen (Ward & Lee 2020). Lisäksi vanhempien muut mielenterveyden häiriöt, kuten esimerkiksi masentuneisuus, voivat lisätä vanhempien välisiä konfliktitilanteita perheessä (Tissot, Favez, Ghisletta, Frascarolo & Despland, 2017, 451). Ward ja Lee (2020, 4–5) toteavat myös, että vanhempien kokema stressi sekä henkinen kuormittuneisuus heijastuu negatiivisesti lapsen tarpeisiin vastaamiseen.

Lapsen temperamentti voi myös osaltaan vaikuttaa vanhempien toisilleen antamaan tukeen. Temperamenttiltaan vaativamman lapsen vanhemmat tukevat tutkimuksen (Galleos ym., 2018). mukaan toisiaan (erityisesti isän antama tuki äidille) enemmän, jotta he jaksavat arjessa paremmin. Yhteisvanhemmuus sekä erityisesti vanhempien keskinäiset suhteet voivat kuitenkin olla koetuksella, jos lapsella on käytösongelma tai jokin poikkeus. (Bonsall & Thullen 2017, 881; Blasio, Camisasca, Feinberg & Miragoli, 2019, 525). Toisaalta yhteisvanhemmuus voi kuitenkin toimia myös yhteisvanhemmuutta suojaavana tekijänä, jos lapsella on erityisiä tuen tarpeita (Blasio ym., 2019, 523–525).

Ensimmäisen lapsen syntymä muuttaa kodin ilmapiiriä, ja vauva-arjen tuomat haasteet vaikuttavat yhteisvanhemmuuteen. Whitesell, Teti, Crosby ja Kim (2015) toteavat, että kotiympäristöllä, kuten siisteydellä ja rutiineilla sekä vallitsevalla tunnetasolla on yhteys yhteisvanhemmuuden toimivuuteen; kotona vallitseva kaaos on riski yhteisvanhemmuuden toimimattomuudelle lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana, mikä osaltaan vaikuttaa myös lapseen. Myös lepo ja uni ovat tärkeitä vanhempien jaksamisen turvaamiseksi. Huonosti nukkuvien vastasyntyneiden (0-3kk) lasten vanhemmat raportoivat huonon unenlaadun aiheuttavan heille ahdinkoa, joka taas vaikuttaa negatiivisesti yhteisvanhemmuuden laatuun ja lapsen hyvinvointiin (McDaniel & Teti, 2012, 890).

Eryityisesti isän läsnäolon ja osallistumisen vaikutusta perhearkeen on tutkittu paljon. On esimerkiksi näyttöä siitä, että isän osallistuminen ja positiivinen suhtautuminen äidin vanhemmuuteen sekä isän äidille osoittama kannustus tukevat vanhempien yhteisvanhemmuutta pikkulapsiperheessä (Nandy ym., 2021). Myös äidin rooli ”portinvartijana”, eli yksin lapsen hoidosta

vastuunottaminen vaikuttaa siihen, miten isät kokevat pienen lapsen yhteisvanhemmuuden toteutumisen (Olsavsky, Yan, Schoppe-Sullivan & Kamp Dush, 2020, 578–579). Molempien vanhempien osallistumisella on kuitenkin positiivisia vaikutuksia. Waldfogel ja muut (2010) toteavatkin, että isän läsnäololla ja perhesuhteiden pysyvyydellä on lapsen käytöshäiriöitä alentava vaikutus. On myös tutkittu, että muualla asuvan isän osallistuminen lapsen arkeen on tärkeää lapsen ja vanhemman välisen suhteen laadulle (mm. Sobolewski & King, 1206, 2005). Vanhempien yhdessä toimiminen, toisen kannustaminen ja tuki voivat siis lisätä onnistunutta yhteisvanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia perheessä.

Yhteisvanhemmuus voi toteutua lapsen hyvinvointia tukien niissäkin tilanteissa, joissa vanhemmat eivät asu yhdessä. Suomen virallisen tilaston (SVT, 2018) mukaan erilaiset perhemuodot ovatkin yleistyneet 2010-luvulle tultaessa. Lapsien kasvuympäristö voi siis olla erilainen. Myös avioerojen määrä on tilastojen mukaan kasvanut parin viime vuoden aikana, tosin maltillisesti (SVT, 2021). Kun eron itsessään ei anneta vaikuttaa vanhempien väliseen vuorovaikutukseen ja lapsen kasvatuksellisiin seikkoihin, voivat vanhemmat jatkaa yhteisvanhemmuuttaan myös uuden elämäntilanteen myötä (Terävä & Böök, 2019).

1.4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on tuottaa tietoa ja ymmärrystä siitä, mitkä tekijät vanhempien mielestä noin puolitoistavuotiaan esikoislapsen vanhempien yhteisessä tavassa toimia vanhempana tukevat, tai toisaalta heikentävät heidän lapsensa hyvinvointia. Tarkoituksena oli siis tarkastella pienten lasten vanhempien kokemuksia siitä, millainen yhteisvanhemmuus edistää, tai estää lapsen hyvinvointia. Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millainen yhteisvanhemmuus edistää lapsen hyvinvointia?
2. Millainen yhteisvanhemmuus heikentää lapsen hyvinvointia?

Aluksi olin asettanut vain yhden tutkimuskysymyksen. Tutkimuksen analyysivaiheessa kuitenkin ilmeni, että osa vanhempien kokemuksista tuki heidän mielestään lapsen hyvinvointia, ja osa taas heikensi sitä. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat puhuivatkin samoista aiheista sekä positiiviseen että negatiiviseen sävyyn, minkä vuoksi päädyin lisäämään myös toisen tutkimuskysymyksen.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tutkimuskonteksti

Tutkielmani on osa isompaa kansainvälistä CopaGloba: yhteisvanhemmuuteen oppimassa tutkimushanketta (CopaGloba: Vertaileva pitkittäistutkimus yhteisvanhemmuuden rakentumisesta vanhemmuuteen siirtymävaiheessa, <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/hankkeet-projects/copa/tietoa-hankkeesta>). Tutkimusta rahoittaa Suomen Akatemia. Tämän tutkielman tutkimusaineisto on kerätty pitkittäistutkimuksen toisen vaiheen haastattelurungon pilotoinnin yhteydessä. Aineisto on kerätty yhteistyössä toisen kasvatustieteen opiskelijan kanssa. Samalla hyödynsimme keräämäämme aineistoa osana opinnäytetöitämme.

Valitsin lähestymistavaksi laadullisen tutkimuksen, sillä tarkoitukseni ei ollut löytää yleistettävää tietoa, vaan lähtökohtaisesti tuottaa ymmärrystä lisäävää tietoa toisten ajatusmalleista ja tavoista toimia, kuten laadullisessa tutkimuksessa on periaatteena (Krippendorff, 2019, 28; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Ajatuksena oli päästä sisälle siihen kontekstiin ja elämismaailmaan, jossa vanhemmat toteuttavat yhteistyötään lapsen kasvattajina. Tarkoitukseni oli muodostaa käsityksiä tutkimukseen osallistuneiden vanhempien ajatusten pohjalta. Tutkimukseni luonnetta ja tarkoitusperää ajatellen oli tärkeää ymmärtää, että tutkittavat voivat kokea tutkittavan ilmiön hyvin eri tavoin.

Tutkimukseni lähestymistavassa on piirteitä fenomenologiasta, joka korostaa tiedon ja tiedon kokijan alituista yhteyttä toisiinsa (Huhtinen & Tuominen, 2020; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Huhtisen ja Tuomisen (2020, 297) mukaan fenomenologiassa on pyrkimyksenä päästä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden maailmaan, ja saada heidän kokemustensa kautta tietoa tutkittavana olevasta ilmiöstä. Fenomenologista tutkimusta kuvaakin sanat "ainutkertaisuus", "ymmärtäminen" ja "todellisuuteen suuntautuminen" (Huhtinen & Tuominen, 2020, 302).

2.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu

Osallistuakseen tutkimukseen tutkittavien tuli täyttää seuraavat ehdot: Tutkittavalla tulee olla esikoislapsi, joka on yksi vuotta ja kaksi kuukautta (16kk) - yksi vuotta ja kymmenen kuukautta (22 kk). Lapsen iän ei tarvinnut olla tasan 1,5-vuotta, koska kyse oli pilottitutkimukseen osallistumisesta. Tutkittava ei voinut myöskään olla yksinhuoltaja. Haastatteluun osallistui kaiken kaikkiaan 16 tutkittavaa, eli kahdeksan heteropariskuntaa. Haastateltavien ikä vaihteli 24 ja 38 ikävuoden välillä. Tutkittavat edustivat erilaisia koulutustaustoja ja ammatteja aina opiskelijoista ammattitutkintoon ja tohtorikoulutukseen asti.

Tutkimusaineisto kerättiin lokakuun 2021 aikana Teams- ja Zoom-sovelluksia käyttäen, puhelimitse sekä kasvotusten haastattelemalla. Suurin osa (yhteensä 12) haastatteluista toteutettiin etänä, ja loput neljä kasvotusten. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, eli molemmat vanhemmat haastateltiin erikseen. Yksi haastattelu kesti kokonaisuudessaan noin tunnin. Tutkimukseen osallistuneet pariskunnat haastateltiin yhtä pariskuntaa lukuun ottamatta peräkkäin, jolloin he eivät ehtineet keskustella vastauksistaan toistensa kanssa. Haastattelut äänitallennettiin sanelimelle, jonka jälkeen äänitiedostot kirjoitettiin tekstimuotoon, eli litteroitiin.

Tutkimukseen osallistuvat vanhemmat löydettiin opiskelijoiden toimesta kyselyillä ja niin kutsutulla lumipallo-otannalla (snowball sampling), jossa tutkimukseen jo osallistuneet vanhemmat ehdottivat uusia potentiaalisia osallistujaehdokkaita (Patton, 2002, 237-238). Tutkittaville jaettiin tutkimukseen liittyvät dokumentit (tutkimustiedote ja tietosuojailmoitus) sähköpostin välityksellä. Tutkittavia pyydettiin tutustumaan lomakkeisiin etukäteen, vaikka yleisistä periaatteista keskusteltiin vielä haastattelun alussa. Tutkittaville painotettiin hyvän tutkimusetiikan mukaisesti erityisesti haastattelun vapaaehtoisuutta, luottamuksellisuutta sekä aineiston käsittelyn ja tallentamisen periaatteita (Ranta & Kuula-Luumi 2017). Vanhempia kehoitettiin keskustelemaan haastatteluista toistensa kanssa vasta molempien haastattelujen

jälkeen. Näin tutkittavilta pyrittiin saamaan mahdollisimman omakohtaisia kokemuksia ja vastauksia haastattelulomakkeen kysymyksiin.

Tässä tutkimuksessa pilotoin haastattelurunkoa, jota on tarkoitus käyttää pitkittäistutkimuksen haastatteluihin lapsen ollessa 1,5-vuotias. Tutkimuksessani käyttämäni haastattelulomakkeen avulla selvitettiin vanhempien käsityksiä siitä, millaista heidän välinen yhteistyö, parisuhde ja yhteisvanhemmuuden tuki on haastatteluhetkellä. Tarkoitukseni oli saada mahdollisimman paljon tietoa 1,5-vuotiaiden esikoislasten vanhempien käsityksistä heidän perhearkeensa liittyen.

Haastattelu oli tutkimuksen luonnetta ajatellen sopivin aineistonkeruumenetelmä, sillä jokaisen vanhemman omaan perheeseen kohdistuvat ajatukset ovat yksityisiä ja sensitiivisiä (Daly 2007). Haastattelun etuna oli myös joustavuus. Tutkijana saatoin esimerkiksi tarkentaa kysymystä, toistaa kysymyksen uudestaan sekä antaa esimerkkejä. Tutkittava pystyi myös oma-aloitteisesti tarkentamaan omia näkemyksiään. Haastatteluun oli myös mahdollista valita tarkasti se joukko, jota halusin tutkia, ja joilla on tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Toisaalta haastattelu on aikaa ja resursseja vievä aineistonkeruumenetelmä. (Tuomi & Sarajärvi, 2015, 85–86.). Lisäksi haasteena oli ulkoistaa itsensä omista ajatusmalleistaan ja olla avoin sille tiedolle, jota haastatteluista sai (Daly 2007, 15.).

Tutkimuksen haastattelurunko noudatti puolistrukturoidun haastattelun periaatteita (Puusa 2020, 111–113). Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset laadittiin valmiiksi, mutta niissä ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 87). Haastattelu eteni teemoittain (esimerkiksi *”Yhteisvanhemmuuden matkalla”* ja *”Yhteisvanhemmuuden tavat ja tuki”*). Kaikille esitettävien kysymysten lisäksi haastattelulomake sisälsi tarkentavia kysymyksiä ja esimerkkejä, joita pystyin hyödyntämään tarpeen mukaan. Kysymyksiä ei myöskään tarvinnut esittää täsmälleen sellaisena kuin ne oli kirjoitettu, kunhan haastattelijana pidin huolen siitä, että kysymyksen sisältö ei muuttunut. Tutkittavat saivat vastata kysymyksiin juuri niin pitkästi tai lyhyesti kuin he kokivat tarpeelliseksi.

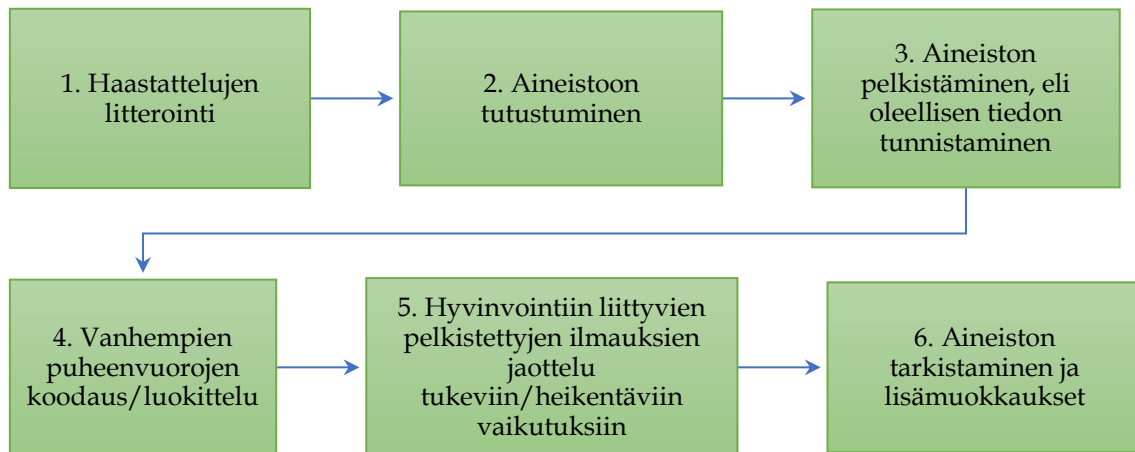
Haastattelulomake oli kansainvälisen CopaGloba-tutkijaryhmän yhdessä laatima, suomeksi käännetty lomake. Jaoin aineistonkeruuvastuun toisen opiskelijan kanssa puoliksi siten, että molemmat etsivät neljä pariskuntaa (yhteensä kahdeksan haastateltavaa/opiskelijaa). Jaoin myös näin kerätyn aineiston toisen opiskelijan kanssa yhdessä. Käytin haastattelurunkoa sellaisenaan omassa tutkimuksessani, mutta lisäsin haastattelurunkoon yhden kysymyksen, joka oli: *Mitkä tekijät yhteistyössänne mielestäsi lisäävät lapsenne hyvinvointia? (Teemassa 3: yhteisvanhemmuuden matkalla)*. Lisäkysymys kysyttiin, jos aihe ei haastatteluhetkellä noussut suoraa esille muiden kysymysten yhteydessä. Tutkimukseen osallistuneilla oli myös mahdollisuus kysyä minulta lisäkysymyksiä, jos he kokivat sen tarpeelliseksi.

2.3 Aineiston analyysi

Tutkimusaineistoni analyysimenetelmänä on teoriaohjaava sisällönanalyysi, joka sijoittuu teorialähtöisen ja aineistolähtöisen analyysin välimaastoon. Teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä käytetään esimerkiksi silloin, kun halutaan aiemmasta teoriasta tukea ja ohjausta omaan analyysiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 127). Aloitin analyysini litteroimalla puolet haastatteluista. Litteroimme haastattelut puoliksi toisen opiskelijan kanssa yhdessä sovitulla tarkkuudella, jolloin litteraatit noudattivat yhtenevää linjaa. Tämän jälkeen litteraatit jaettiin, jolloin pääsin tutustumaan jaettuun aineistoon. Luin aineistoa huolellisesti ja käytin siihen paljon aikaa, sillä tekstiä piti tässä vaiheessa peilata aiempaan tutkimustietoon, mutta samalla olla avoin uudelle tiedolle.

Aiempi tutkimustieto ohjasi analyysiani mm. niin, että hahmotin selkeämmin, mitkä vanhempien esille tuomista asioista liittyivät lapsen hyvinvointiin juuri yhteisvanhemmuuden näkökulmasta. Aineistoon tutustumisen jälkeen pelkistin aineistoa poimimalla sieltä vain tutkimuskysymyksiini, eli yhteisvanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen/huolenpitoon liittyvät puheenvuorot (esim. *"Mutta että, varmaan se, että saa olla kummankin vanhemman kanssa ja yhdessä ja erikseen...ja yleisesti, kun se yhteistyö sujuu, niin kaikki asiat sujuu niinku paljon paremmin*), jotka vein uuteen

tiedostoon. Kun kaikki aiheeseen liittyvät puheenvuorot oli siirretty, aloin ryhmittelemään lauseita sisällön mukaisesti erilaisiin luokkiin. Jokaisella luokalla oli oma nimi, eli koodi (esim. läsnäolo). Tämän jälkeen jaoin vanhempien puheenvuorot vielä hyvinvointia tukeviin ja heikentäviin tekijöihin yksittäisen koodin sisällä (kuvio 1).

KUVIO1. Analyysin vaiheet.

Ravitchin ja Mittenfelner Carlin (2021, 264) mukaan aineiston analyysiin kuuluu olennaisesti sen koodaaminen, jolloin aineistosta poimituille virkkeille annetaan kuvaavia yläkäsitteitä. Tuomi ja Sarajarvi (2018, 123) puhuvat myös aineiston redusoinnista, eli pelkistämisestä, jonka tarkoitus on tiivistää tietoa ja helpottaa sen käsittelyä. Analyysissäni lopuksi koodeiksi muodostui isompia asiakokonaisuuksia, esimerkiksi ”Vanhempien keskinäinen kommunikaatio”, tai ”Arvot ja asenteet” (ks. taulukko 1). Muodostin analyysissäni lainauksista pelkistettyjä ilmauksia, joista loin pelkistettyjä ilmauksia kuvaavia yläkäsitteitä.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Yläkäsite
<i>...ja sitten totta kai lapsetkin aistii jos, jos niinku vanhemmilla on jotain keskinäistä haasteita menossa ja miten sitten osais olla, tai yrittäis olla</i>	Vanhemmilla keskinäisiä erimielisyyksiä, joita ei haluta	Vanhempien keskinäinen kommunikaatio

<i>näyttämättä niitä lapselle ja purkamatta sitä myöskään siihen lapseen.</i>	näyttää tai purkaa lapseen	
<i>Varmaan se et meillä on yhteinen päämäärä et se lapsi on onnellinen. Et se olis sellanen hyvinvointia lisäävää tekijä. Että lapsi menee niinku edelle ja on tärkein.</i>	Lapsi on tyytyväinen, ja hänen tarpeensa menevät omien edelle	Arvot ja asenteet
<i>Jokainen lapsi on yksilö, ja täytyy myös osata niinku luottaa niihin omiin vaistoihin, et hei mä tunnen mun oman lapsen kuitenkin niinku parhaiten. Et välillä täytyy olla se semmone leijonaemo, joka niinku pitää sen oman lapsensa puolia...</i>	Vanhemmat tietävät ja tuntevat oman lapsensa, yksilöllinen tarpeisiin vastaaminen	Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen

Yläkäsitteiden luomisen jälkeen jaottelin pelkistettyjä ilmauksia lapsen hyvinvointia tukeviin ja heikentäviin tekijöihin (ks. taulukko 2). Tarkoitukseni oli tällä tavoin muodostaa käsitys siitä, millainen yhteisvanhemmuus tukee, tai heikentää lapsen hyvinvointia. Yläkäsitteitä oli yhteensä kahdeksan, joista viidestä oli tunnistettavissa yhteisvanhemmuuteen ja lapsen hyvinvointiin liittyviä positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Päädyin tulosten raportointia varten myös muokkaamaan yläkäsitteitä niin, että ne kuvaisivat mahdollisimman hyvin joko tukevaa tai heikentävää vaikutusta (ks. taulukko 2). Esimerkiksi vanhempien läsnäolo -yläkäsite kuvaa positiivista vaikutusta (vanhempi on läsnä lapselle), joten heikentävän vaikutuksen nimesin ”vanhemman vähäinen läsnäolo” (vanhempi usein poissa lapsen luota).

TAULUKKO 2. Esimerkki vanhempien vuorovaikutuksen jaottelusta.

Pelkistetty ilmaus	Yläkäsite	Vaikutus lapsen hyvinvointiin
Vanhemmat tukevat toisiaan ja ovat myöntyväisiä toistensa tapoihin toimia esim. lapsen pukemistilanteessa, vaikka	Vanhempien toimiva vuorovaikutus	Hyvinvointia tukeva tekijä

saattaisivat olla asioista eri mieltä.

Vanhemmille tulee riitaa lapsen ruokailusta, ja he kinastelevat ruokapöydässä, miten pitäisi toimia.

Vanhempien toimimaton vuorovaikutus

Hyvinvointia heikentävä tekijä

Tutkittavien puheessa esille tuodut ilmaukset lapsen hyvinvointiin liittyen olivat usein monen tekijän summa. Esimerkiksi työn vuoksi vanhempi saattoi olla fyysisesti poissa kotoa, jonka seurauksena toinen vanhemmista väsyi ottamaan yksin vastuuta lapsiarjesta. Molemmat tekijät siis vaikuttivat lapseen, mikä teki analyysistä osaltaan haastavaa. Lopulta jouduin tekemään ratkaisuja sen suhteen, miten yläluokat muotoiltiin. Esimerkiksi vanhempien työ ja opiskelu olivat aluksi itsenäinen yläluokkansa. Toisaalta lähemmin tarkasteltuna työhön liittyvät ilmaukset liittyivät vahvasti läsnäolollisiin tekijöihin, ja päädyin lopulta sisällyttämään sen osaksi vanhempien läsnäolo -yläluokkaa. Aineistoon piti siis palata useamman kerran, ja vielä analyysin loppupuolellakin päädyin tiivistämään tietoa, ja yhdistämään alaluokkia keskenään. Lopulta yläluokkia muodostui yhteensä kahdeksan, joista analyysin perusteella viidellä (1.-5.) oli sekä lapsen hyvinvointia tukevia että heikentäviä vaikutuksia, kahdella hyvinvointia tukevia vaikutuksia (6.-7.) ja yhdellä (8.) hyvinvointia heikentäviä vaikutuksia:

1. Vanhempien läsnäolo / vähäinen läsnäolo
2. Vanhempien toimiva / toimimaton vuorovaikutus
3. Vanhempien keskinäinen tuki / keskinäisen tuen puute ja vastuun jakaminen / vastuun jakamattomuus
4. Vanhempien yhtenevät / eriävät arvot ja asenteet
5. Perheen saama riittävä / riittämätön tuki ja muut ulkopuoliset tekijät
6. Turvallinen koti-ilmapiiiri
7. Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen
8. Koronapandemia (Covid19)

2.4 Eettiset ratkaisut

Tuomen ja Sarajärven (2018, 149–150) mukaan hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus omalle tutkimukselle. Lähtökohtia sitoutuneisuudelle ja laadukkaalle tutkimukselle ovat esimerkiksi hyvä tutkimussuunnitelma, tutkimusasetelman sopivuus sekä oikein toteutettu raportointi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 149). Tässä tutkimuksessa tärkeiksi eettisiksi ratkaisuuksi nousivat erityisesti tietosuojakysymykset, tutkimuksen tarkoitukset (eli mitä tietoa tutkimuksesta halutaan saada ja miksi), sekä hyvä tieteellinen käytäntö (Kuula, 2015).

Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden tietosuoja tuli turvata koko tutkimuksen ajan (Kuula, 2015). Tämän huomioin mm. pseudonymisoidun aineiston säilyttämisessä Jyväskylän yliopiston U: -asemalla ja NextCloud-palvelussa. CopaGloba (2021) -tutkimushankkeen mukaisesti meitä opinnäytetöiden laatijoita sitoi samat sopimukset ja toimintatavat kuin varsinaisen pitkittäistutkimuksen henkilöstöä. Tutkimukselle oli myös saatu Jyväskylän yliopiston eettisen lautakunnan hyväksyntä. Tutkittavien turvaksi sekä tutkimuksen läpinäkyvyyden vuoksi tutkimukseen osallistuville lähetettiin etukäteen tietosuojailmoitukset sekä tutkimustiedotteet, jotta he voivat rauhassa tutustua lomakkeisiin ennen haastatteluja. Näin tutkittavat saivat tietää, mihin he olivat osallistumassa ja miksi, sekä millä tavoin heidän tietojensa kerättiin ja käytettiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 155).

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 156) toteavat, että hyvän tutkimusetiikan mukaisesti tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja tietojen antaminen luottamuksellista. Painotin tutkittaville, että he voivat missä tahansa vaiheessa keskeyttää haastattelun, tai jättää vastaamatta johonkin kysymykseen, jos he kokivat vastaamisen epämiellyttävänä. Lisäksi kerroin haastattelusta saatavan tiedon olevan luottamuksellista, eikä heidän tietojensa käytetä muuhun kuin ennalta sovittuun tarkoitukseen. Ennen haastattelukysymyksiin siirtymistä varmistin tutkittavilta, että he ovat saaneet riittävät tiedot tutkimuksesta ja haluavat osallistua kyseiseen tutkimukseen.

Omasta perhetilanteesta ja lapsesta kertominen voi herättää monenlaisia tunteita. Siksi tutkimuksen aihe on sensitiivinen, ja vaatii myös tutkijalta tietynlaista herkkyyttä haastattelutilanteessa. Tutkijan on itse hyvä valmistautua siihen, että haastattelussa voi nousta esiin kipeitäkin asioita. Tämä seikka huomioon ottaen on äärimmäisen tärkeää, että tutkittavien henkilöllisyys pysyy salassa koko tutkimuksen ajan esimerkiksi pseudonymisoinnin avulla (Kuula, 2015). Tutkimusaineiston pseudonymisoinnin yhteydessä tunnistetiedot muutettiin (esimerkiksi lapsen nimi, puolison nimi, paikkakuntien nimet sekä muut tutkittavien puheessa esille nousseet yksityiskohtaisemmat tiedot). Tällöin henkilöä ei voitu tunnistaa suoraan haastatteluaineistosta, eikä henkilötietoja voitu myöskään yhdistää tiettyyn henkilöön ilman lisätunnisteita (Kuula, 2015).

Pariskuntien haastatteluaineistoja ei saanut myöskään yhdistää toisiinsa missään tutkimuksen vaiheessa, koska otanta oli pieni (n=16). Koodasin aineistokatkelmät tunnistein "äiti3" tai "isä8". Jotta tunnisteita ei voitu yhdistää toisiinsa, päädyin sekoittamaan koodien numerot niin, että saman numeron äiti ja isä eivät olleet saman lapsen vanhempia, eli pariskunta. Tutkittavien joukossa oli myös vierasta kieltä äidinkielenään puhuvia henkilöitä. Nämä litteraatit suomennettiin analyysin yhteydessä, jotta heitä ei voitu tunnistaa aineistosta.

Hyvä tieteellinen käytäntö ohjaa kaikkea tutkimusta (Tuomi & Sarajarvi, 2018, 150). Tämä tutkimus on osa isompaa kansainvälistä pitkittäistutkimushanketta (CopaGloba, 2021), jolloin on perusteltua ottaa huomioon kaikki edellä mainittuun tutkimukseen liittyvät seikat (mm. tiedonhankintamenetelmät, toimintatavat, tutkimuksen toteuttaminen ja raportointi).

3 TULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää, millainen yhteisvanhemmuus tukee tai heikentää lapsen hyvinvointia. Tutkittavat toivat siis puheessaan esille erilaisia yhteisvanhemmuuden tekijöitä, ja niiden koettuja vaikutuksia heidän lapseensa. Tarkastelen hyvinvointia tukevia ja heikentäviä tekijöitä selkeyden vuoksi omissa luvuissaan, vaikka vanhemmat puhuivatkin niistä rinnakkain. Tulokset esitellään tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä

3.1 Toimiva yhteisvanhemmuus lapsen hyvinvointia tukevana tekijänä

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni oli selvittää, millainen yhteisvanhemmuus tukee lapsen hyvinvointia. Kaikki tutkittavat korostivat erityisesti toimivan yhteisvanhemmuuden merkitystä. Vanhempien mielestä yhteisvanhemmuus tuki lapsen hyvinvointia silloin, kun heidän yhteistyönsä ja vuorovaikutuksensa oli hyvää, molemmat olivat läsnä arjessa, ja he osallistuivat arjen askareisiin sekä lapsen kasvatukseen tasapuolisesti. Tulosten perusteella lapsen hyvinvointia tukeviksi yläluokiksi muodostui vanhempien vastuun jakaminen ja tuki, vanhempien läsnäolo, vanhempien toimiva vuorovaikutus, turvallinen koti-ilmapiiiri, lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen, vanhempien yhtenevät arvot ja asenteet, sekä perheen saama riittävä ulkopuolinen tuki ja muut ulkopuoliset tekijät.

Vanhempien keskinäinen tuki ja vastuun jakaminen. Sekä lapsen kasvatus- että kodinhoidollisen vastuun jakaminen vaikutti vanhempien mukaan koko perheen hyvinvointiin. Suurin osa vanhemmista puhui luottamuksesta puolisoonsa sekä oman jaksamisen tärkeydestä, mikä osaltaan heijastui myös lapseen. Yksi vanhempi mainitsi, että hänestä tuntui esimerkiksi turvalliselta jättää lapsi toisen hoidettavaksi, jos itsellä oli muuta tekemistä. Samalla lapsen hoidon vastuu jakautui tasaisesti molemmille vanhemmille.

...tärkeintä on se, että on se toinen, jolta saat apua ja jolle voit sanoa asioita tai voit antaa sen lapsen hoitoon ja turvallisesti mielin ja näin ja silloin kun yhteinen vanhemmuus hoituu ni se vaikuttaa kaikkeen ja silloin lapsi on myös tyytyväinen. (Äiti1)

Toisen tukeminen oli vanhempien mukaan tärkeää erityisesti silloin, kun lapsen kanssa oli haastavia hetkiä. Tällöin tilanne rauhoitettiin esimerkiksi niin, että toinen vanhemmista puuhasi lapsen kanssa kahdestaan muita juttuja, jolloin toinen sai olla hetken rauhassa. Oman ajan saaminen oli useamman tutkittavan mukaan myös omalle hyvinvoinnille tärkeää, koska silloin sai levätä.

No totta kai yritän et (puolison nimi) ois sitä omaa aikaa tai missä aiheessa sit tarviikan apua (lapsen nimi) kanssa tai sit kun vaikeita hetkiä niin lähetään vaikka (lapsen nimi) kanssa vähäks aikaa pihalle ja saa äiti olla hetken aikaa ihan rauhassa (Isä4).

Vanhempien läsnäolo. Vanhemmat korostivat molempien vanhempien läsnäoloa lapsen hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Tällöin molemmilla vanhemmilla oli tutkittavien mukaan mahdollisuus syventää suhdettaan lapseen. Vanhemmat mainitsivat, että esimerkiksi lapsen kanssa touhuaminen ja leikkiminen olivat merkityksellisiä yhdessäolon hetkiä. Vanhemmat pitivät aitoa läsnäoloa tärkeänä, ja pyrkivät mahdollistamaan sitä lapselleen mahdollisimman paljon. Jotkut vanhemmista olivat esimerkiksi sopineet, että päiväkotipäivän jälkeen keskitytään lapseen ja yhdessäoloon ilman puhelimia. Eräs vanhempi myös arvosti sitä, miten puoliso jaksoi touhuta lapsen kanssa vielä työpäivän jälkeenkin.

...sitten kun lapsi haetaan sieltä päiväkodista, niin sen ajan mitä on, niin oltais mahdollisimman paljon niin kun oikeesti läsnä. Et sit kuitenkin lapsi menee nukkumaan, niin sit sen jälkeen voi olla sillä puhelimella tai levätä tai jotain. (Äiti2)

(Puolison nimi) on sanonutkin, että on mukava, kun jaksan olla lapsen kanssa työpäivän jälkeenkin, että jaksan jäädä leikkimään leluilla matolle. (Isä4)

Läsnäolo ei aina tarkoittanut sitä, että molempien vanhempien pitäisi olla yhtä aikaa paikalla lapsen läsnä ollessa. Esimerkiksi yksi isistä totesi ”*Kyllähän se läsnäolo varmaan vaikuttaa lapsiin positiivisesti...toinen voi olla toisen lapsen kanssa ja toinen toisen ja sitten taas toisin päin jossain vaiheessa.*”(Isä1). Tärkeintä oli, että molemmat vanhemmat olivat yhtä lailla läsnä lapsen arjessa, yhdessä ja erikseen. Vanhempien läsnäoloon liittyy kiinteästi myös työ ja opiskelu. Osa vanhemmista mainitsi puheessaan etätyön ja joustavat työajat, jolloin he pystyivät tarvittaessa olemaan myös kotona. Eräs äiti mainitsi myös opiskelun luonteen olevan lapsen arkea helpottava tekijä.

No mä opiskelen monimuotona niin eiks se nyt oo semmonen meidän elämää, tai meidän lapsiperhearkea helpottavaa.”(Äiti2)

No joustava työaika et pystyy viemään lasta hoitoon ja hakemaan tarvittaessa. Et tähän asti sen puol vuotta mitä on ollut tossa töissä, ni se on helpottanu monissa asioissa. Et jos vaikka lapsi on kipeenä, ni pystyy olemaan poissa. (Isä4)

Myös koronapandemia vaikutti omalta osaltaan etätyön ja suuremman fyysisen läsnäolon mahdollistumiseen. Osa tutkittavista mainitsi koronaviruksen oma-aloitteisesti haastattelun yhteydessä. Osa vanhemmista otti asian puheeksi vasta, kun heiltä haastattelun loppupuolella kysyttiin koronaan liittyviä vaikutuksia. Vaikka koronavirus ei tautina itsessään ole lapsen hyvinvointia lisäävä tekijä, oli sillä kuitenkin positiivisia vaikutuksia vanhempien suuremman fyysisen läsnäolon, eli kotona olemisen mahdollistumisen vuoksi. Esimerkiksi työpisteiden siirtyessä kotiin vanhemmat kokivat olevansa enemmän läsnä lapsen kehityksessä ja kasvussa, jolloin vanhemman lapsen välille syntyi syvempi suhde. Samalla vanhemmat pystyivät myös tukemaan yhteistä vanhemmuuttaan konkreettisella avun antamisella ja läsnäololla.

No ehkä justtiisa se alkuaika, ku se korona tuli sitä aikaa, ku [kohdelapsi] syntymässä oli ja tällee, se alko siinä, nii minä olin siinä sitten etätöissä niin minä pystyin olemaan siinä aika paljon myös vauvan synnyttyä apuna ja näin, ehkä paljon enemmän kuin mitä normaaliaikaan oisin voinut (Isä7)

Mut et se [koronavirus] mahdollisti niinku (puolison nimi) ja (lapsen nimi) ihan erilaisen suhteen synnyn. (Äiti3)

Vanhempien toimiva vuorovaikutus. Vanhemmat toivat puheessaan esille, miten tärkeää heidän keskinäinen vuorovaikutuksensa oli lapsen näkökulmasta katsottuna. Vanhemmat halusivat kiinnittää huomiota erityisesti siihen, millaista esimerkkiä he omalla toiminnallaan näyttivät lapselle. He puhuivat esimerkiksi keskinäisestä kielenkäytöstä. Tutkittavien mielestä oli tärkeää mm. pyrkiä hillitsemään voimakkaita negatiivisia tunteenpurkauksia lapsen läsnä ollessa. Vanhempien puheessa korostui erityisesti myönteisten, rakkautta ja hellyyttä osoittavien tunteiden näyttäminen lapselle ja välittämisen tunne. Eräs vanhemmista otti esille myös tutkittavien keskinäisen parisuhteen mallin, eli millaista esimerkkiä he haluavat näyttää lapselleen aikuisten välisistä suhteista ja kumppanuudesta.

No ku on ollu (lapsen nimi) kanssa tässä, ni on oppinu just kaikkea ja hillitsee omia tunteita ja...Et ei päästetä mitää p:tä ja v:tä ja sillai. (Isä2)

No kyllähän varmasti lapselle se et se vanhemmuus ja parisuhde on sellanen, että saa hyvän mallin siitä että millanen terve parisuhde on niinku aikuisikää varten ja voi sitä kautta sitten sitä luottamusta rakentaa varmasti sitten muihinkin ihmisiin. (Isä4)

...miten me suhtaudutaan toisiimme, että ollaan tsemppaavia ja näytetään tunteet ja sellasia helliä tunteita ja sitä, että tavallaan rakastetaan toisia ja kyllä sekin, että [lapsi] näkee, että jos me halataan miehen kanssa ja lapsi näkee, että aa hänkin haluaa tulla halaamaan. Se peilautuu kyllä sille lapselle ihan selkeesti. (Äiti3)

Yksi tutkittavista toi esille, miten tärkeää olisi toimia yhteisymmärryksessä lapsen läsnä ollessa. Toinen vanhemmista saattoi joskus haluta toimia eri tavalla, mutta keskinäisiä kiistoja ja erimielisyyksiä ehti selvittää myös silloin, kun lapsi ei ollut läsnä.

Että, jos toinen sanoo jottain niin [kohdelapselle], niin toinen on sanomattakin mukana siinä eikä rupee, että "älä viitti tuollee" tai jotain...että aika sillä tavalla niinku tuetaan toisiamme sopimattakin. (Äiti8)

Turvallinen koti-ilmapiiiri. Kodin turvallinen ilmapiiri ja lapsen luottamus omiin vanhempiinsa olivat haastattelujen perusteella lapsen hyvinvoinnin kulmakivi. Vanhemmat kertoivat haluavansa mahdollistaa turvallisen kotiympäristön, jossa lapsi saa rauhassa kasvaa ja kehittyä. Yksi tutkittavista perusteli turvallisuuden tunteen tärkeyttä mm. omaa lapsuuttaan muistellen: *"Et on ollu niinku, vanhemmat eronnu ja oma lapsuus ollu haastava. Ni totta kai siinä se ajatus on ollu et halua mahollistaa sen niinku hyvän elämän omalle lapselle...Et sen ei tarvi niinku mieltii ja pelätä ikinä kotona.* (Äiti3). Vanhemmat halusivat mahdollistaa omalle lapselleen hyvän lapsuuden, jossa hän voi luottaa vanhempiensa hoivaan ja huolenpitoon. Tällöin lapsen ei tarvitsisi pelätä tai kokea hylkäämisen tunnetta. Yhden tutkittavan puheessa nousi esiin myös toivo tulevaisuudesta, jossa lapsi voisi aina luottaa vanhempiensa huolenpitoon: *"Toivon, että lapset vois aina tuntea olevansa niinku turvassa meiän kanssa. Ja et hän sais sit esimerkkiä siitä, et millanen ois niinku turvallinen ja hyvä perhe."* (Isä6).

Turvallisuuden ja luottamuksen tunne yhdistettiin myös tunteiden käsittelyyn ja tunteiden säätelyyn. Eräs vanhemmista mainitsi luottamuksen olevan yhteydessä siihen, että lapsi voisi rohkeasti tulla molempien vanhempien luokse, eikä esimerkiksi suosisi vain toista vanhempaa.

No varmaan että voi molempien vanhempien luokse tulla ja että ei oo silleen, että aina menee vaan toisen luokse vaan...Että molemmat on siinä niin kun turvana. (Äiti4)

Osa tutkittavista mainitsi lapsen hyvinvoinnin kannalta oleellisiksi tekijöiksi myös rutiinit, eli arjen loogisuuden ja toistuvuuden. Rutiinit lisäsivät vanhempien mukaan lapsen kykyä ennakoida ja päätellä tulevia tapahtumia, mikä loi heidän mukaansa myös turvaa pienelle lapselle.

Molemmat pyritään, että on tietyt rutiinit päivässä eli on tämmöstä, että on suurin piirtein ruuat aina samaan aikaan ja on päiväunet samaan aikaan ja tällästä. (Isä7)

No oha sillä varmaan sille lapselle niinku [positiivinen vaikutus], just semmonen loogisuus ja semmonen. (Isä5).

Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Tutkittavien mukaan lapsella on yksilöllisiä tarpeita, joista he vanhempina vastaavat yhdessä. Vanhemmat puhuivat siitä, miten jokainen lapsi on omanlaisensa yksilö, jonka lapsen omat vanhemmat tuntevat parhaiten. Kaksi vanhempaa otti puheeksi lapsensa ainutlaatuisuuden, jolla he tarkoittivat kykyä tunnistaa juuri oman lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle tärkeitä tekijöitä. Oman lapsen oppii tuntemaan häntä kasvattaessaan.

...että ehkä tavallaan, että ei oo sitä yhtä oikeeta tapaa ja tavallaan pitää tutustua siihen lapseen ja minkälainen tyyppi se lapsi on...mitkä tavat ja keinot toimia on just niitä oikeita keinoja sen oma lapsen kohalla. (Äiti5)

Vanhempien mukaan heidän tuli toimia lapsen äänenä, ja pitää hänen puoliaan. Yksi pariskunta oli esimerkiksi saanut terveydenhuollosta vähättelyä heidän esittämiinsä lasta koskeviin terveydellisiin huoliin, jolloin he olivat toimineet lapsensa äänenä häntä puolustaen. Tutkittavien kokemuksen mukaan vanhemmat itse ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita, sillä he näkevät lastaan päivittäin ja ovat eniten läsnä hänen arjessaan. Silloin he myös tietävät, mikä heidän lapselleen on parasta.

Vanhempien yhtenevät arvot ja asenteet. Kaikki vanhemmat mainitsivat heidän kasvatuksellisten arvojen ja asenteiden heijastuvan heidän keskinäiseen tapansa toimia vanhempina. Useampi tutkittava mainitsi, että heillä on yhteisiä päämääriä kasvatuksen suhteen, joista tärkein on lapsen paras: *"Varmaan se et meillä on yhteinen päämäärä et se lapsi on onnellinen. Et se olis sellanen hyvinvointia lisäävä tekijä. Että lapsi menee niinku edelle ja on tärkein."* (Isä5) ja *"Ehkä se on*

molemmilla semmonen arvo, että lapsella olis vaa kaikki mahdollisimman hyvin.” (Isä7). Vanhemmat viittasivat puheessaan myös siihen, että he haluavat taata lapselle hyvän elämän ja asioita, joihin itsellä ei välttämättä ole ollut mahdollisuutta omassa lapsuudessa.

Kaksi tutkittavista kertoi, että puolison kunnioitus ja erilaisten kasvatukseen liittyvien tapojen hyväksyminen on tärkeää. Se mahdollistaa erilaisten näkemysten hyväksymisen ja lapsen kasvun tukemisen. Tällöin lapsellekin on selvää, mitä vanhemmat odottavat häneltä ja mitä toisiltaan. Vanhemmat myös kokivat, että heidän arkensa ja kodin ilmapiiri oli lapsellekin seesteistä silloin, kun he ajattelivat kasvatukseen liittyvistä tavoista samalla tavalla. Silloin vanhemmille ei heidän mukaansa myöskään syntynyt niin helposti erimielisyyksiä tai riitoja.

Kunnioitetaan sitä toista ja toisen tapaa tehdä niitä asioita ja ymmärretään se, että on olemassa useita tapoja tehdä niitä asioita. Että ei oo niinku minun tapa tai hänen tapa vaan kaikki tavat on niinku samanarvoisia keskenään. (Äiti6)

Perheen saama ulkopuolinen tuki ja muut tekijät. Ulkopuolelta saatu yhteisvanhemmuuden tuki oli tutkittavien mukaan tärkeää, ja se vaikutti myös heidän lapsensa hyvinvointiin. Tässä yhteydessä ulkopuolisella tuella tarkoitetaan lähipiiriä (sukulaisia ja ystäviä), neuvolaa sekä varhaiskasvatusta. Vanhemmat kokivat saaneensa positiivista tukea yhteisvanhemmuuteen ja sen toteutumiseen sekä konkreettiseen lapsen hoitoon esimerkiksi neuvolasta, josta uskalsi rohkeasti kysyä apua.

Että jos on mietityttäny joku asia niin on kyllä tosi matalalla kynnyksellä pystyny kysymään heiltä [neuvolassa] apua ja silleen (Äiti2).

Vanhemmat saivat myös tilaisuuksia pohtia omaa vanhemmuuttaan ja lapsen kasvatukseen liittyviä asioita heidän läheistensä esimerkkien kautta: *”...et esimerkkinä [lähipiiristä], et meidän lapselle ei ikinä puhuta tolleen tai et hei toi onkin sellanen miten halutaan oman lapsen kanssa toimia.”*(Isä4). Osa vanhemmista siis havainnoi toisten vanhempien toimintaa, josta he saivat esimerkkiä omaan

vanhemmuuteensa. Vanhemmat saattoivat havainnoida esimerkiksi heidän läheistensä käyttäytymistä, lapsen ohjaamista tai toisten vanhempien kielenkäyttöä lapsen läsnä ollessa. Eräs äiti myös totesi, miten tärkeä rooli varhaiskasvatuksella oli lapsen kehitykselle, oppimiselle ja tasavertaisuudelle. Vanhempi koki, että myös hänen oma vanhemmuutensa sai vahvistusta ammattilaisen esimerkistä ja tuesta. Toisaalta vanhemmat kokivat samalla, että kasvatusalan ammattilainen jakaa varhaiskasvatuksen kautta heidän oman lapsensa hoitoa, jolloin myös vanhemmat itse saavat tukea omaan vanhemmuuteensa.

No päiväkodista totta kai jo ihan siinä että (lapsen nimi) on siellä. Et kyl mä koen et ku he on niinku kasvattajia siellä, et he kasvattaa myös munki lasta siellä...Ni se mahdollistaa meille myös sitä kautta sitä hyvää vanhemmuutta. Ja sit semmone sosioekonominen asema myös... [kaikilla lapsilla oikeus päivähoitoon] ... (Äiti3)

3.2 Toimimaton yhteisvanhemmuus lapsen hyvinvointia heikentävänä tekijänä

Toisena tutkimuskysymyksenäni oli ymmärtää, millainen yhteisvanhemmuus vanhempien mielestä heikentää lapsen hyvinvointia. ~~Analyysin pohjalta~~ vanhempien mielestä lapsen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä olivat vanhempien keskinäisen tuen puute ja vastuun jakamattomuus, vanhempien vähäinen läsnäolo, vanhempien toimimaton vuorovaikutus, heidän eriävät arvot ja asenteet, perheen saama riittämätön tuki ja muut ulkopuoliset tekijät, sekä koronapandemia (Covid19). Lapsen hyvinvointi koettiin uhatuksi erityisesti silloin, kun vanhemmilla oli erimielisyyksiä ja riitoja, tai vanhemmat olivat paljon poissa lapsen luota. Lisäksi mm. kasvatuksellisen ja hoidollisen vastuun epätasainen jakautuminen, sekä tuen puute vaikuttivat vanhempien mukaan negatiivisesti lapseen ja perheeseen.

Vanhempien keskinäisen tuen puute ja vastuun jakamattomuus. Moni tutkittavista kertoi heidän oman jaksamattomuutensa ja itse saamansa vähäisen tuen vaikuttavan myös lapseen. Lapsen kasvatukseen liittyvät tekijät nousivat negatiivisesti esiin tilanteissa, joissa vanhemmat olivat väsyneitä, kaipasivat omaa aikaa, tai kokivat, että heillä ei ollut ympärillään riittävää tukiverkostoa. Vanhemmat saattoivat olla väsyneitä esimerkiksi unettomuuden tai lapsen sairastelun vuoksi. Pitkät ajat sairaan tai huonosti nukkuvan lapsen kanssa kotona, sekä tukiverkoston ollessa kaukana tai vähäinen, koettelivat tutkittavien vanhemmuutta. Lisäksi tutkittavat kokivat arjen kuormittavampana, jos lapsi tarvitsi erityisen paljon huomiota tai tukea.

Mut sit on sellasia asioita mitä pitäis ehkä tehdä toisin [lapsen kanssa]. Ja ne liittyy sillai tilanteisiin, että ku väsyttää ja tuntuu et nyt on vähä virta lopussa. Et semmosina hetkinä ku tulee sellasia vaikeita tilanteita. (Isä5)

Koen, et semmonen niinku kuormittavuus varmasti henkisellä puolella mikä ois sit suurempaa, varsinkaan jos ei oo sit muitakaan apuverkkoja lähellä, ja sit varsinkin jos on niin sanotusti vaativampi lapsi. (Äiti6)

Myös kotitöiden epätasaisesti jakautuminen aiheutti erään haastateltavan mielestä kuormitusta omalle jaksamiselle ja lapsen hoidolle: ” Et (puolison nimi) ei oo semmonen kodin hengetär, et mä niinku hoidan kotityöt ja lapsen kanssa semmoset, omasta mielestä niin kun välillä ikävätkin hommat. (Äiti7). Kasvatukseen ja kotiin liittyvät vastuun jaolliset asiat saattoivat tutkittavien mielestä myös huolettaa ja koetella heidän yhteisvanhemmuttaan.

Vanhempien vähäinen läsnäolo. Vanhemmat mainitsivat heidän läsnäolollaan, tai tässä tapauksessa poissaolollaan, olevan negatiivisia vaikutuksia lapseen. Tutkittavat puhuivat esimerkiksi siitä, kuinka puoliso on fyysisesti läsnä, muttei henkisesti: ” Tai en tiedä onko hänelle läsnäolo lapsuudessa niinku ollu se, että vanhemmat tekee samalla töitä tai näprää puhelinta ku lapsi on siinä... Ja mun mielestä se ei taas oo läsnäoloa.” (Äiti7). Vanhemmat kertoivat koti-ilmapiiirin myös muuttuneen huonommaksi, jos puolisosella oli enemmän töitä ja hän oli

paljon poissa kotoa. Yksi tutkittavista mainitsi myös työmatkan olevan pitkä, jolloin hän oli suuren osan päivästä poissa kotoa. Lisäksi vanhemmat kertoivat huomaavansa jo pienessäkin lapsessa erilaista käyttäytymistä, jos vanhempi keskittyi johonkin muuhun kuin lapsen lapsen läsnä ollessa.

Vanhempien toimimaton vuorovaikutus. Kommunikaatio, erityisesti erimielisyydet sekä riidat, nousivat tutkittavien puheessa usein esille lapsen hyvinvointia käsittelevissä kysymyksissä. Vanhempien esimerkit liittyivät enimmäkseen heidän keskinäiseen vuorovaikutukseensa. Toimimaton yhteisvanhemmuus lisäsi tutkittavien mukaan riitelyä ja erimielisyyksiä. Vaikka vanhemmat totesivat riitojen kuuluvan perhearkeen, heille oli tärkeää selvittää mahdolliset erimielisyydet silloin, kun lapsi ei ollut paikalla. Eräs vanhempi myös totesi, että riitojen jatkuessa he saattaisivat muuttua ärtyneemmiksi myös omaa lastaan kohtaan.

Totta kai lapsetkin aistii jos, jos niin ku vanhemmilla on jotain keskinäistä haasteita menossa ja miten sitten yrittäis olla näyttämättä niitä lapselle ja purkamatta sitä myöskään siihen lapseen. (Äiti2)

...että me oltais kiukkusempia lapselle ja toisillemme. Tai ensiks toisillemme ja myös (lapsen nimi). (Isä4)

Jotkut vanhemmista ottivat esille myös eron mahdollisuuden, jos erimielisyyksiä ei saisi ratkaistua ja haasteita olisi liikaa: *"No ehkä suurimpana riskinä nään sen niin kun...erona sitten että...pian tulee justinsa se ero ja toinen osapuoli näkee sitten vähemmän lapsia ja lapset sitten kärsii siitä."* (Isä1). Tällaisia keskusteluja ei kukaan kuitenkaan maininnut käyneensä puolison kanssa. Muutama vanhempi mainitsi vanhempien välisten erimielisyyksien johtuvan myös kulttuurisista eroista, jotka olivat yhteydessä lapsen hoitoon ja hänen kanssaan toimimiseen: *"Mistä me ollaan niin kun oltu eri mieltä, ni on siis miten lasta hoidetaan jos lapsi on kipeenä. Mutta tässä on niin kun kulttuurinen ero..."* (Äiti2). Vanhemmat kertoivat haluavansa toimia lapsen kanssa niin kuin heitä on kasvatettu, jolloin kulttuuriset erot saattoivat

tulla voimakkaammin esille osana heidän kasvatustapojaan. Yksi vanhempi mainitsi myös, että he ovat käyneet keskustelua siitä, miten Suomessa asuessaan he noudattavat suomalaisia suosituksia esimerkiksi terveydenhoitoon liittyen.

Vanhempien eriävät arvot ja asenteet. Pariskuntien mahdolliset erilaiset ajatusmallit ja arvot lapsen kasvatuksessa aiheuttivat vanhemmille mielipahaa. Yhden isän mukaan *”toisen on pakko saada tehdä ensin niinku ite haluaa, ja vasta sen jälkeen voi ite yrittää...Et vaikka lapsi ymmärtää molempia tapoja, ni silti pitää kokeilla eka sillä omalla tavalla, ennen kun tää mun tapa kelpaa...”* (Isä6). Isä koki, että äiti olisi ikään kuin *”portinvartija”*, joka saa päättää miten lapsen kanssa toimitaan. Tilanne tuntui hänen mukaansa epäreilulta. Vanhemmalla oli myös ajatuksena, että lapsen olisi hyvä oppia erilaisia toimintatapoja, joiden pohjalta lapsi voi luoda oman tavan toimia erilaisissa tilanteissa.

Perheen saama riittämätön tuki ja muut ulkopuoliset tekijät. Vanhemmat kokivat, että aina ulkopuolelta saatu tuki (tässä yhteydessä neuvolan palvelut) ei ollut heidän mielestään sopivaa. Eräs vanhempi puhui mm. yhteiskunnallisista isyyteen ja äitiyteen liittyvistä stereotyyppioista. Tutkittava otti puheeksi esimerkiksi neuvolassa käydyt keskustelut siitä, miten terveydenhoitaja ei nähnyt vanhempia tasa-arvoisina lapsen huoltajina. Äidin roolia korostettiin, jolloin toinen vanhempi, eli isä, ei saanut tutkittavien mukaan samanlaista arvostusta lapsen kasvatukseen pystyvänä vanhempana. Lisäksi vanhemmat ottivat esille isiin ja äitiin kohdistuvan lapsen luota poissa olemiseen liittyvän epätasa-arvon.

Varsinkin jos äiti käy lapsen kanssa neuvolassa, ni et jos isä käykin siellä lapsen kanssa, ni paljon kuulee, että *”missäs se äiti on?”*. Tai että jos äiti haluaa viettää viikonlopun kavereiden kanssa vapaalla, ni se ei oo fine, mut sit isä voi kuitenkin olla tuolla koko viikonlopun rilluttelemassa ja se on ihan fine. Et tuntuu välillä, et yhteiskunta tekee niinku semmosta, et unohtetaan et sillä lapsella on myös toinen vanhempi, joka on ihan yhtä pätevä sitä lasta hoitamaan. Et sen lapsen ei täydy niinku kasvaa kiinni äitiinsä, eikä se tee hyvää niinku kummallekaan. (Äiti3)

Vanhempia puhututti myös ulkopuolelta tulevat paineet täydelliseen vanhemmuuteen pyrkimiseen, jolloin kaikkien lasten tulisi *“harrastaa”* ja vanhempien olla *“superihmisiä”*. Väsymyksen ja uupumuksen tunteista ei saisi puhua ääneen, koska se ei ole sopivaa.

Koronapandemia (COVID19). Vaikka koronaviruspandemia toi vanhempien mukaan heidän perheeseensä myös hyviä asioita, niin esille tuotiin kuitenkin mm. lapsen kanssa kotiin eristäytyminen. Tällöin lapsi ei nähnyt esimerkiksi toisia lapsia tai sukulaisia, ja sosiaalinen vuorovaikutus jäi minimiin. Ennen koronaa olleet arkiset ja normaalit asiat (esim. isot ihmisjoukot) saattoivat olla lapselle hyvin jännittäviä tai outoja. Myös päiväkotiarkea ja töissä käyminen vaikeutui, kun lapsen kanssa piti jäädä pienistäkin flunssan oireista kotiin, sekä käydä mahdollisissa koronatesteissä.

No korona iski heti oikeestaan lapsen syntymän jälkeen, niin sitten jäi kaikki sosiaaliset kontaktit tosi vähälle. Et lapsi ei oikein oppinu, tai ku ei nähny ketään, nii se oli tosi jännää sit kaikki uudet ihmiset ja kaikkee. Ja sitten kun on tää uus arki ja vähänki on flunssa ni seki totta kai vaikuttaa, et heti pitää jäädä kotii et. Mmm, nii... (Äiti2)

Sillee alkuusa, ku mekin oltiin aika tarkkoja kohtaamisista, nii isovanhemmatkaan ei päässy (näkemään lasta), nii se oli sieltä alkupuolelta sellasta negatiivista. (Isä7)

Koronaviruksen iskiessä vanhemmat olivat olleet hyvin varovaisia. Ajan kuluessa suuri osa oli kuitenkin väsynyt rajoituksiin. Muutama vanhempi haaveili esimerkiksi ulkomaille matkustamisesta ja harmittelivat, kun lapsen kanssa ei oltukaan päästy matkoille. Myös tulevaisuuden (mm. erilaisten reissujen) suunnittelu tuntui koronapandemian vuoksi epävarmalta, mikä harmitti vanhempia erityisesti lapsen kannalta.

4 POHDINTA

4.1 Yhteisvanhemmuuden laadun merkitys lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta tarkasteltuna

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella vanhempien käsityksiä siitä, millainen yhteisvanhemmuus heidän mielestään tukee tai heikentää heidän esikoislapsensa hyvinvointia. Tutkittavat kertoivat, että samalla tekijällä (esim. vanhempien arvot ja asenteet) voi olla sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia yhteisvanhemmuuden toimivuuteen ja lapsen hyvinvointiin. Yhteisvanhemmuus tukikin lapsen hyvinvointia silloin, kun vanhempien yhteistyö ja oli toimivaa, ja heillä oli samansuuntaisia ajatuksia lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista.

Vanhempien puheessa keskeisimpiä tekijöitä lapsen hyvinvointiin liittyen olivat heidän keskinäiseen vuorovaikutukseensa liittyvät tekijät. Erityisesti riidoilla ja erimielisyyksillä oli vanhempien mukaan lapsen hyvinvointia heikentävä vaikutus. Yhteisvanhemmuuteen liittyvä vanhempien läsnäolo (tai läsnäolon puute), turvallinen koti-ilmapiiiri, vanhempien keskinäinen tuki ja vastuun kysymykset, sekä vanhempien arvot ja asenteet olivat asioita, joita aiemmassakin tutkimuksessa (ks. esim. Newland, 2015; Nandy ym., 2021; Whitesell ym., 2015). on yhdistetty lapsen hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin. Perheen ulkopuolinen tuki ja muut tekijät sekä koronaviruspandemia (Covid19) olivat aiheita, jotka nousivat tässä tutkimuksessa esille uusina kiinnostavina aiheina.

Olen koonnut alla olevaan kuvioon (kuvio 2) tulososiossa esittelemiäni lapsen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä siitä, millainen tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kokema yhteisvanhemmuus voi tukea, tai toisaalta heikentää lapsen hyvinvointia. Kuvion ensimmäisen otsikon alapuolella on esitelty lapsen hyvinvointia tukevia tekijöitä. Toisen otsikon alle on koottu lapsen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä.

Lapsen hyvinvointia tukeva yhteisvanhemmuus

- Vanhempien keskinäinen tuki ja vastuun jakaminen
- Vanhempien läsnäolo
- Vanhempien toimiva vuorovaikutus
- Turvallinen koti-ilmapiiiri
- Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen
- Vanhempien yhtenevät arvot ja asenteet
- Perheen saama ulkopuolinen tuki ja muut tekijät

Lapsen hyvinvointia heikentävä yhteisvanhemmuus

- Vanhempien keksinäisen tuen puute ja vastuun jakamattomuus
- Vanhempien vähäinen läsnäolo
- Vanhempien toimimaton vuorovaikutus
- Vanhempien eriävät arvot ja asenteet
- Perheen saama riittämätön tuki ja muut ulkopuoliset tekijät
- Koronaviruspandemia (Covid19)

KUVIO2. Yhteisvanhemmuus lapsen hyvinvointia tukevana / heikentävänä tekijänä

Vanhempien toisilleen osoittama tuki auttoi jaksamaan pikkulapsiperhearkea paremmin. Yhteisvanhemmuuteen kuuluukin kiinteästi puolison tukeminen (Feinberg, 2003). Vanhempien toisilleen osoittama henkinen tuki, kannustaminen sekä fyysinen auttaminen mahdollisti heille hyvää vanhemmuutta. Puolisot osoittivat toisilleen sitä voimakkaampaa tukea, mitä yhtenäisempiä heidän ajatukset ja toiveet lapsen kasvatukseen liittyen olivat. Kasvatukseen liittyvät arvot ja asenteet olivat siis myös yhteydessä puolisoitten toisilleen osoittamaan tukeen. Vanhemmat tukivat toisiaan myös antamalla toiselle omaa aikaa. Pikkulapsiperhearjen keskellä yksinolo olikin arvokas lepoaika. Ensimmäisen lapsen syntymä muuttaakin vanhempain ajankäyttötottumuksia (Kluwer, 2010, 106; Malinen, 2011, 29). Vanhemmat puhuivat muutoksesta, jossa omat tarpeet piti sivuuttaa ja olla ensisijaisesti lapsen saatavilla. Tällöin toisen tuki ja vastuun jakaminen oli tärkeää.

Erityisesti molempien vanhempain läsnäololla oli tutkittavien mukaan suuri vaikutus lapsen hyvinvointiin. Paljon poissaoleva (esimerkiksi

urasuuntautunut) vanhempi näyttäytyi lapselle etäisempänä, kuin läsnä oleva vanhempi. Tuloksissa nousi myös esille vanhemman henkisen poissaolon merkitys, jolla tutkittavat tarkoittivat esimerkiksi töiden tekemistä, tai puhelimella oloa (esim. sosiaalisen median selaaminen) lapsen läsnä ollessa. Myös koronapandemian (Covid19) seurauksena vanhemmat viettivät enemmän aikaa kotona (etätyöskentely), jolloin molemmat vanhemmat pystyivät olemaan vahvasti läsnä lapsen arjessa. Vanhempien, erityisesti isän, aito läsnäolo ja vuorovaikutuksessa oleminen onkin lapsen kannalta tärkeää (Waldfogel, 2010; Sobolewski, 2005). Koronavirus nähtiin kuitenkin ennen kaikkea lapsen hyvinvointia heikentävä tekijänä, sillä se eristi perheet kotiin ja vähensi sosiaalisten kontaktien (esim. kerhot, harrastukset, sukulaisten näkeminen) määrän minimiin.

Tutkittavien vanhempien mukaan yhteisvanhemmuus tuki lapsen hyvinvointia silloin, kun vanhempien vuorovaikutus oli lämmintä ja välitöntä. Tällöin vanhempien kommunikaatio oli myös lasta huomioivaa. Vanhemmat eivät lähtökohtaisesti halunneet esimerkiksi riidellä lapsen nähden, tai osoittaa voimakkaita tunteenpurkauksia. Vanhempien hyvä vuorovaikutus onkin tärkeää koko perheen hyvinvoinnin kannalta (Feinberg, 2003). Vanhemmat totesivat riidoilla, stressillä tai väsymyksellä olevan negatiivinen vaikutus myös lapseen. Vanhemman kokeman stressin tai vanhempien välisten riitatilanteiden onkin osoitettu vaikuttavan vanhemman ja lapsen väliseen kommunikaatioon, ja ne näkyvät esimerkiksi lapsen kätöshäiriöinä (Ward & Lee, 2020; Tissot ym., 2020).

Vanhemmat korostivat, että vanhempien yhteinen arvomaailma on lapsen etu. Kasvatuksen yhdenmukaisuus onkin tärkeä osa toimivaa yhteisvanhemmuutta (Feinberg, 2003). Vanhemmat kokivat, että heidän tärkeänä pitämät kasvatukseen liittyvät arvot sekä asenteet heijastuivat myös lapseen. Vanhemmat, jotka olivat samaa mieltä lapsen kasvatukseen liittyvistä arvoista, ja jotka tekivät päätöksiä yhdessä, mahdollistivat lapselle selkeän kasvuympäristön. Vanhemmat arvostivat tulosten perusteella rutiineja, jotka lisäsivät heidän mielestään lapsen hyvinvointia arjen ennustettavuuden ja

selkeyden myötä. Toisaalta vanhempien erilaiset ajatukset esimerkiksi lapsen ruokailutilanteissa aiheuttivat vanhemmille mielipahaa. Kotona vallitseva kaaos ja epäjärjestys vaikuttavatkin negatiivisesti esimerkiksi pikkulapsiperheen rutiineihin (esim. iltatoimet ja nukkumaanmeno (Whitesell ym., 2015, 217).

Koti ja siellä vallitseva ilmapiiri nähtiin tärkeänä hyvinvoinnin lähteenä. Lapsen kasvuympäristö vaikuttaakin oleellisesti pienen lapsen kehitykseen (Whitesell ym., 2015; Lämsä, 2009, 96). Vanhempien mukaan lapsen hyvinvoinnille oli oleellista, että koti ja he itse vanhempina ovat turvallisia. Tutkittavat pitivät lapsen ja vanhempien välisen luottamussuhteen rakentumista erityisen tärkeänä. Turvallisten vanhempien kasvatuksessa lapsi oppii luottamaan vanhempiensa lisäksi myös muihin ihmisiin (Hautamäki, 2012, 30–31; Sinkkonen & Kalland, 2009). Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen oli vanhempien mukaan myös tärkeää. Vanhemmat kertoivat olevansa oman lapsensa asiantuntijoita, ja olivat valmiita tekemään yhteistyötä lapsen parhaan eteen.

Myös ulkopuolisen tuen riittävyys tai riittämättömyys puhututti vanhempia. Riittävä läheisten ja palveluiden tuki oli vanhemmille suuri voimavara. Hyvä varhaiskasvatus, lähellä asuvat sukulaiset ja muut läheiset tukivat vanhempia heidän lapsensa kasvatuksessa. Kauempana asuvat läheiset ja harvakseltaan saatu lapsenhoitoapu taas lisäsivät vanhempien väsyneisyyttä. Vanhemmat kuvailivatkin väsyneisyyden vaikuttavan heidän ja lapsen väliseen suhteeseen negatiivisesti. Lisäksi yhteiskunnan asettamilla paineilla tai sillä, miltä vanhemmuuden ja lapsiperhearjen tulisi näyttää, oli negatiivinen vaikutus vanhempiin ja lapseen. Neuvolan palvelut nähtiin pääasiassa vanhemmuutta, sekä lapsen kasvua ja kehitystä tukevana tekijänä. Toisaalta jotkut vanhemmat olivat kokeneet neuvolan henkilökunnan painostaneen heitä tietynlaiseen ajattelumalliin vanhempia koskevista rooleista ja lapsen hoidosta. Lapsiperhearkeen kuuluukin perheen ja yksilön päätöksien lisäksi myös yhteiskunnassa vallalla olevat näkemykset ja ajatukset (Allen & Henderson, 2016, 166). Myös tietynlainen ennakoimattomuus on osa vanhemmuutta ja elämää. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää koronaviruspandemiaa. Kaikki

ei välttämättä menekään niin kuin on etukäteen suunniteltu tai toivottu. Toisaalta juuri silloin toimivan yhteisvanhemmuuden tärkeys korostuu pikkulapsiperhearjessa.

4.2 Tutkimuksen arviointi ja rajoitukset

Tutkimusta voidaan arvioida monesta eri näkökulmasta. Näitä ovat mm. tutkimuksen luotettavuus, siirrettävyys ja johdonmukaisuus (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimuksen luotettavuus koostuu mm. tutkimuksen tarkoitusperästä, kohteesta sekä aineistonkeruuseen liittyvistä tekijöistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 121). Tutkimuksen kohteena oli esikoislapsen vanhempien kokemukset. Tarkoituksena oli siis selvittää heidän ajatuksiaan siitä, millainen yhteisvanhemmuus heidän mielestään tukee, tai heikentää lapsen hyvinvointia. Perhetutkimus onkin sensitiivistä, ja tämä tulee huomioida tutkimusta tehdessä (Daly, 2007).

Tutkittavien otos oli pieni (yhteensä 16 haastateltavaa). Tutkimustuloksia ei voi siis yleistää koskemaan kaikkia pienten lasten vanhempia. Toisaalta tutkimuksen tarkoituksena ei ollutkaan löytää kaikkiin perheisiin yleistettävää tietoa, vaan ymmärtää tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kokemuksia yhteisvanhemmuuden vaikutuksista heidän esikoislapseensa. Perhetutkimuksessa onkin oleellisinta ymmärtää perheen omia kokemuksia ja heidän todellisuuttaan (Daly, 2007, 15). Tutkimuksessa käytettiin harkinnanvaraista otantaa, jolloin tutkittavat täyttävät tietyt kriteerit (Patton, 2002, 46; Puusa, 2020, 106). Näin tutkimuksella voidaan saada tarkoituksenmukaisempaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukseen osallistuakseen tutkittavilla tulikin olla noin puolitoistavuotias esikoislapsi. Kriteereistä, ja pienestä otannasta huolimatta tutkittavat edustivat kuitenkin monipuolisesti eri koulutustaustoja ja ikiä, jolloin mahdollisuus tuoda näkyväksi erilaisia ajatuksia ja kokemuksia vanhemmuuteen ja lapseen liittyen on suurempi.

Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelulla, jolloin kysymykset oli laadittu etukäteen valmiiksi. Tällöin oli mahdollista ohjata tutkittavia vastaamaan tiettyihin, tutkijan ennalta päättämiin aiheisiin heidän oman käsityksensä mukaan (Puusa, 2020, 112). Lisäksi yksilöhaastattelu mahdollisti vanhempien omien ajatusten julkituomisen. Puolison läsnäolo olisikin voinut vaikuttaa tutkittavien vastauksiin. Tässä tutkimuksessa ei tietoturvasyistä (tutkittavien pieni määrä) kuitenkaan yhdistetty parien vastauksia. Aineiston keräysvastuu ja litterointi oli jaettu toisen opiskelijan kanssa. Molemmat keräsivät aineiston samalla haastattelurungolla. Kysymyksien paikkaa tai muotoa sai kuitenkin vaihtaa, kunhan sisältö pysyi samana (CopaGloba, 2021). Haastattelutilanne pyrittiin aiheen sensitiivisyyden vuoksi pitämään mahdollisimman mukavana haastateltavalle, jolloin oli perusteltua edetä yksilöllisesti. Tässä tutkimuksessa ei myöskään tietoturvasyistä (tutkittavien pieni määrä) yhdistetty parien vastauksia.

Osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista oli pohtinut paljon vanhemmuuttaan, jolloin kysymyksiin vastaaminen oli helpompaa. Toisaalta muutamalle vanhemmalle koko yhteisvanhemmuus-käsite oli uusi. Tutkittavien aiemmat käsitykset ja tieto tutkittavasta asiasta saattoivatkin vaikuttaa kysymysten ymmärtämiseen ja heidän vastauksiinsa. Haastattelurungosta kerättiin myös palautetta pilottihaastattelun ominaisuudessa. Palautteen perusteella tutkittavat pitivät tutkimuskysymyksiä moniosaisina, pitkähköinä, ja tästä syystä paikoin vaikeina ymmärtää. Tutkittavia olisikin voitu perehdyttää yhteisvanhemmuuteen etukäteen jo ennen haastatteluja. Vanhemmat pitivät haastattelua kuitenkin arvokkaana hetkenä, jolloin he pystyivät rauhassa pohtimaan sekä omaa että yhteistä vanhemmuuttaan.

Analyysia tehdessä tuli tunnistaa oleellinen tieto ei-oleellisesta tiedosta, eli mikä vanhempien puheessa liittyi juuri yhteisvanhemmuuteen. Tämä korosti tutkijan aiheeseen perehtyneisyyden tärkeyttä. Aiempi tutkimustieto (mm. käsitteet) vaikuttaakin aina tutkimukseen ja tuloksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 81). Tutkimusta toteuttaessani pyrin myös aktiivisesti ulkoistamaan henkilökohtaiset vanhemmuuteen ja lapsiperhearkeen liittyvät ajatusmallit, sillä

tutkimuksen tarkoituksena oli välittää tutkimukseen osallistuneiden vanhempien käsityksiä ja kokemuksia (Puusa, 2020, 117). Tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta olen myös havainnollistanut analyysin vaiheet mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja selkeästi.

Tutkimuksessa oli tärkeä ottaa huomioon koronapandemian vaikutukset. Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien esikoislapset olivat kaikki syntyneet koronapandemian alkuaikoina. Tällöin vanhemmat eivät olleet päässeet elämään ns. normaalia vauva-arkea. Perheille jäikin paljon koronan värittämiä muistoja vauva- ja pikkulapsiperheajasta. Vanhemmat olivat mm. huolissaan koronaviruksen negatiivisesta vaikutuksesta lapsen sosiaaliseen kehitykseen, koska kaikki kodin ulkopuoliset kontaktit oli rajoitettu minimiin. Toisaalta vanhemmat osasivat arvostaa esimerkiksi kotoa käsin työskentelyä, koska tällöin he olivat enemmän läsnä lapsen kasvussa ja kehityksessä

4.3 Käytännön johtopäätökset

Toimivan yhteisvanhemmuuden on osoitettu tukevan lapsen kasvua ja kehitystä (ks. esim. Ward & Lee, 2020; Tissot ym., 2020) Tässä opinnäytetyössä tutkittiin erityisesti vanhempien kokemuksia yhteisvanhemmuuden merkityksestä heidän esikoislapsensa hyvinvoinnille. Tutkimus osoitti, miten tärkeää vanhempien hyvä keskinäinen kommunikaatio ja ”yhteen pelaamisen” taito oli lapsen hyvinvoinnin kannalta. Myös vanhempien keskinäinen sekä oikein kohdennettu perheen ulkopuolinen tuki edisti vanhempien mukaan heidän kykyään toimia yhteistyössä, mikä osaltaan edisti myös lapsen parhaan toteutumista. Ensimmäistä lastaan odottavat tai pienten lasten vanhemmat voivatkin saada tutkimukseen osallistuneiden vanhempien esiin tuomista ajatuksista vertaistukea sekä kannustusta toimivan yhteisvanhemmuuden rakentamiseen. Myös sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät henkilöt (mm. terveydenhoitajat) ja kasvatusalan työntekijät voisivat hyötyä vanhempien kokemuksista saadusta tiedosta, sillä heidän tukensa ja ymmärryksensä oli vanhempien mukaan tärkeää.

Tutkimuksessa selvisi, että vanhempien mielestä jo pienikin lapsi reagoi heidän käyttäytymiseensä ja tapoihin toimia yhdessä vanhempina. Myös lapsi itsessään ja hänen yksilölliset tarpeensa vaikuttivat vanhempien mukaan heidän välisen yhteistyön ja kommunikaation laatuun. Vanhemmat saattoivat kokea pikkulapsiperheen arjen raskaaksi erityisesti silloin, kun lapsella oli erityistarpeita, tai kun lapsi vaati erityisen paljon huomiota. Tällöin yhteisvanhemmuus saattoi vanhempien mukaan olla koetuksella. Lapsen yksilölliset ja erityiset tarpeet voivat kuitenkin olla myös yhteisvanhemmuutta suojaava tekijä vanhempien tehdessä tiivistä yhteistyötä keskenään (Blasio ym., 2019). Erityispedagogiikan näkökulmasta tarkasteltuna olisikin kiinnostavaa tutkia mahdollisia yhteyksiä esimerkiksi toimivan tai toimimattoman yhteisvanhemmuuden ja lapsen oppimisen vaikeuksien välillä.

Myös koronapandemian vaikutus lapsiperheiden arkeen oli selvää, ja siitä olisi mielestäni tärkeää tehdä lisätutkimusta. Koronapandemian seurauksena järjestetyn etäopetuksen ja tiiviin kotona olemisen kannalta olisi myös mielenkiintoista tutkia yhteisvanhemmuuden roolia erilaista tukea tarvitsevien lasten koulunkäyntiin liittyen. Molempia edellä mainittuja aiheita voisi tutkia esimerkiksi määrällisin tutkimusmenetelmin, jolloin olisi mahdollista tavoittaa suurempi joukko vanhempia. Tällöin voitaisiin saada monipuolisempia vastauksia ja näkökulmia tutkittavasta ilmiöstä. Olisi myös mielenkiintoista kysyä lapsilta itseltään heidän ajatuksiaan vanhempien välisestä yhteistyöstä. Tällöin kyseeseen tulisivat kuitenkin huomattavasti vanhemmat lapset, ja tutkimusta tehdessä tulisi ottaa erityiseen tarkasteluun lapsitutkimukseen kohdistuvat periaatteet.

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat haastattelun tärkeänä hetkenä pohtia myös omaa vanhemmuuttaan. Vaikka vanhemmilla oli joskus erimielisyyksiä, ja vaikka he joutuivatkin tarkastelemaan heidän toimintaansa kriittisesti erityisesti lapsen näkökulmasta, olivat he kuitenkin pääosin tyytyväisiä heidän yhteistyöhönsä. Erimielisyyksiä tulee ja menee, eikä kukaan yllä täydelliseen vanhemmuuteen. Eräs vanhemmista kiteyttikin hyvin ajatuksiaan haastattelun lopuksi: *”Isäks tai äidiks tullaan, mut vanhemmaks*

kasvetaan. Se on jatkuvaa yhdessä kasvamista ja niiden toimintatapojen löytämistä. Et niistä asioista neuvotellaan ja puhutaan". Välillä siis otetaan yhteen, keskustellaan, tuetaan toista ja mennään eteenpäin. Täydelliseen vanhemmuuteen ei tarvitse yltää. Vanhemmat voivat yhteentörmäyksistä huolimatta olla omalle lapselleen turvallisia, läsnä olevia, välittäviä ja riittäviä aikuisia. Tärkeää olisi löytää jokaiselle pariskunnalle oma, juuri heille toimiva tapa toteuttaa yhdessä hyvää vanhemmuutta.

LÄHTEET

- Adamsons, K. (2013). Predictors of relationship quality during the transition to parenthood. *Journal of Reproductive & Infant Psychology*. 31(2), 160-181.
- Allen, K., R. & Henderson, A., C. (2016). Family Theories: Foundations and Applications. John Wiley & Sons, Incorporated. Ebook Central.
- Altenburger, L. E., Lang, S. N., Schoppe-Sullivan, S. J., Kamp Dush, C. M. & Johnson, S. (2017). Toddlers' differential susceptibility to the effects of coparenting on social-emotional adjustment. *International journal of behavioral development*, 41(2), 228-237.
- Baltes, P., B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: on the dynamics between growth and decline. *Development Psychology*, 25(5), 611-626.
- Blasio, P. D. & Camisasca, E., Feinberg, M. & Miragoli S. 2019. Co-parenting mediates the influence of marital satisfaction on child adjustment: The conditional indirect effect by parental empathy. *Journal of Child and Family Studies*, 28(2), 519-530.
- Bonsall, A. & Thullen, M. 2017. Co-Parenting quality, parenting stress, and feeding challenges in families with a child diagnosed with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 47(3), 878-886.
- Bowlby, J. (1969). Attachment and loss. Volume 1, *Attachment*. New York: Basic Books, Inc. Publishers.
- CopaGloba. (2021). Yhteisvanhemmuuteen oppimassa: vertaileva pitkittäistutkimus yhteisvanhemmuuden rakentumisesta vanhemmuuteen siirtymävaiheessa. Jyväskylän yliopisto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta

<https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/hankkeet-projects/copa/tietoa-hankkeesta>.

- Daly, K. J. (2007). *Qualitative methods for family studies & human development*. Los Angeles: SAGE Publications. E-kirja.
- Feinberg, M. E. (2002). Coparenting and the transition to parenthood: A framework for prevention. *Clinical Child & Family Psychology Review*, 5(3), 173–195.
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting*, 3(2), 95–131.
- Gallegos, M. I., Jacobvitz, D. B., Sasaki, T. & Hazen, N. L. 2019. Parents' perceptions of their spouses' parenting and infant temperament as predictors of parenting and coparenting. *Journal of family psychology*, 33(5), 542–553.
- Hautamäki, A. (2012). Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.), *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: Sanoma Pro oy.
- Hiilamo, H. (2021). *Syntymättömät lapset: väestökysymys Suomen perhepolitiikassa*. Helsinki: Into Kustannus 2021. E-kirja.
- Huhtinen, A-K. & Tuominen, J. (2020). Fenomenologia. Ihmisen kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Kankaanranta, M. & Kantola, K. (2020). Koronakevään etäopiskelu kuormitti erityislasten vanhempia. Jyväskylän yliopisto. Ruusupuiston kärkiuutiset.
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis – an introduction to its methodology*. 4th Edition. United States of America: Sage Publications.

- Kluwer, E. (2010). From partnership to parenthood: a review of marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Theory & Review*, 2(2), 105–125.
- Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Lahikainen, A. & Paavonen, E. 2011. Perhe ja lapsen hyvinvointi. Teoksessa: Oksanen, A. & Salonen, S. (toim.) 2011. Toiminnallisia loukkuja: hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa. Tampere University Press 2011.
- Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.). 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- LOS. (1991.) Lapsen oikeuksien sopimus. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf.
- Lämsä, T. (2009). Monta ikkunaa lapsen maailmaan: lapsitietämys aikuisten havaintoina ja lasten kertomuksina. Teoksessa Rönkä, A. & Lämsä, T. (toim.). Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. PS-kustannus.
- Malinen, K. (2011). Parisuhde pikkulapsiperheessä. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- McDaniel, B. T. & Teti, D. M. (2012). Coparenting quality during the first three months after birth: the role of infant sleep quality. *Journal of family psychology*, 26(6), 886–895.
- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R., & Rao, N. (2004). Growing points for coparenting theory and research. *Journal of Adult Development* 11(3), 221–234.
- McHale, J. P. & Rasmussen, J. L. (1998). Coparental and family group-level dynamics during infancy: Early family precursors of child and family

- functioning during preschool. *Development and Psychopathology*, 10(1), 39–59.
- McHale, J. P. & Rotman, T. (2007). Is seeing believing? Expectant parents' outlooks on coparenting and later coparenting solidarity. *Infant Behavior & Development*, 30(1), 63–81.
- Nandy, A., Nixon, E. & Quigley, J. (2021). Observed and reported coparenting and toddlers' adaptive functioning. *Infant and Child Development*, 30(3), 1–17.
- Olsavsky, A. L., Yan, J., Schoppe-Sullivan, S. J. & Kamp Dush, C., M. (2020). New fathers' perceptions of dyadic adjustment: the roles of maternal gatekeeping and coparenting closeness. *Family process*, 59(2), 571–585.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3. painos. California: Sage.
- Pinto, T., M. & Figueiredo, B. (2019). Attachment and coparenting representations in men during the transition to parenthood. *Infant mental health journal*, 40(6), 850–861.
- Pulkkinen, L. & Fadjukoff, P. (2018). Keski-Suomen lapsiohjelmasta lasten hyvinvoinnista hyvinvoivaan yhteiskuntaan. Keski-Suomen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma KSLAPE. Jyväskylä: Haukkalan säätiö sr.
- Pulkkinen, L. & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Kohti yhteistä lapsikäsitystä. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino oy.
- Punamäki, R-L. (2012). Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.), *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen*. Helsinki: Sanoma Pro oy.

- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Ravitch, S., M. & Carl, N., M. (2021). *Qualitative Research - Bringing the Conceptual, Theoretical, and Methodological*. 2nd Edition. United States of America: Sage Publications, Inc.
- Ruoppila, I. (2014). Elämäkulun teoria perhetutkimuksessa. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Gaudeamus Helsinki university press.
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. (2009). Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Dark oy.
- Sobolewski, J. M. & King, V. 2005. The importance of the coparental relationship for nonresident fathers' ties to children. *Journal of marriage and family*, 67(5), 1196-1212.
- Sorkkila, M. & Aunola, K. 2020. Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29(3), 648-659.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2021). Perhevapaaudistus tähtää molempien vanhempien perhevapaiden käyttöön. <https://stm.fi/perhevapaaudistus>.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2021). Siviilisäädyn muutokset 2020. https://www.stat.fi/til/ssaaty/2020/ssaaty_2020_2021-06-18_tie_001_fi.html

- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2018). Liitetaulukko 3. Lapsiperheet tyypeittäin.
https://www.stat.fi/til/perh/2018/perh_2018_2019-05-22_tau_003_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2021). Perheet 2020.
https://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tie_001_fi.html.
- Terävä, J., & Böök, M. L. (2019). Yhteistyövanhemmuus eron jälkeen: mitä, miksi ja miten? Teoksessa: Hietanen, P. Keinonen, V. & Kettunen, M. (Eds.), Yhteistyövanhemmuuden käsikirja (s. 11–19). Ensi- ja turvakotien liitto. Ensi- ja turvakotien liiton käsikirja, 4.
- THL. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2020). Hyvinvointi ja terveyserot. Hyvinvointi. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>.
- Tissot, H., Favez, N., Ghisletta, P., Frascarolo, F. & Despland, J-N. (2017). A longitudinal study of parental depressive symptoms and coparenting in the first 18 months. *Family Process*, 56(2), 445–458.
- Toivonen, V. & Pollari, K. (2021). Hyvä hoito ja kasvatusta osana lapsen huoltoa. Teoksessa: Hakalehto, S. & Toivonen, V. (toim.). Lapsen oikeudet perheessä. Helsinki: Kauppakamari 2021.
- Turja, L. & Vuorisalo, M. (2018). Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa.
- Tuukkanen, T. (toim.). (2020). Lapsibarometri 2020: "Unta, ruokaa, leikkejä, rakkautta ja karamelliä, juomaa" - Hyvä elämä 6-vuotiaiden kokemana. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisu 2020(5).
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-875-2>
- Valtioneuvosto. (2021). Lapset, nuoret ja koronakriisi. Lapsistrategian koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi. Valtioneuvoston julkaisu

2021,2.https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Ward, K. P. & Lee, S. J. (2020). Mothers' and fathers' parenting stress, responsiveness, and child wellbeing among low-income families. *Children and Youth Services Review*, 116(2020), 1-9.

Whitesell, C. J., Teti, D. M., Crosby, B. & Kim, B-R. (2015). Household chaos, sociodemographic risk, coparenting, and parent-infant relations during infants' first year. *Journal of family psychology*, 29(2), 211-220.

Yle. (2022). Ihannevanhemmuus voi uuvuttaa, jos ulkoa tulevat odotukset alkavat liikaa määrätä elämää - tutkija kehottaa vanhempia omien arvojen selkeyttämiseen. <https://yle.fi/uutiset/3-12014826>